

ZAHRADA - PARK - KRAJINA

XXIX. ročník

4/2019

TÉMA: SPOLUPRÁCE Jedeme v tom všichni ■ Vliv mulčovacího materiálu na trvalkové výsadby ■ Mezioborová spolupráce zahradníka s archeologem ■ Trvalková louka v Třeboni ■ Od mykorhizy k Wood Wide Web ■ Zodpovědné je hledat smysluplná a funkční řešení ■ Spolupráce na ulici

**SPOLEČNOST PRO ZAHRADNÍ
A KRAJINÁŘSKOU TVORBU**

Předplácejte časopis

ZAHRADNICTVÍ

Časopis
profesionálních zahradníků

STUDENTI
SLEVA 50 %

Po zaslání originálu potvrzení
o studiu SŠ, VŠ

PP
ROFI PRESS s.r.o.

Vydavatelství odborných časopisů

Jana Masaryka 2559/56b, 120 00 Praha 2, www.profipress.cz

Manažerka inzerce: Ing. Helena Piková, tel.: 277 001 655, mobil: 602 196 088,
e-mail: helena.pikova@profipress.cz

Objednávejte na tel.: 277 001 601, modrá linka: 844 111 999
e-mail: odbyt@profipress.cz

Školky
Litomyšl
od roku 1946

...tvoříme přírodu

Listnaté stromy, keře a popínavé dřeviny
Jehličnaté stromy a keře
Ovocné dřeviny, drobné ovoce a jahody
Vřesy, rhododendrony a ostatní
Trvalky, trávy a cibuloviny
Letničky, pokojové rostliny a byliny

Jste profesionál v oboru?
kontaktujte nás a zaregistrujte se
pro přístup na náš nabídkový portál
obchod@skolky.cz; tel.: 736 482 161

skolky.cz

Odborný časopis oboru
zahradní a krajinářská tvorba
vydává
Společnost pro zahradní a krajinářskou
tvorbu, z. s.

www.zahrada-park-krajina.cz

Redakční rada:

Předseda:

Petr Förichtgott, tel.: 604 872 403, petrftt@volny.cz

Místopředseda:

Aleš Steiner, tel.: 777 818 310,
steiner@steineramalikova.cz

Členové:

Kateřina Čadková, kacaba.cad@seznam.cz,
Jana Daňková, tel.: 603 546 769,
jdankova@email.cz

Alena Klimešová, tel.: 604 609 987,
aklimesova@zas-me.cz

Zuzana Řezníčková, tel.: 603 102 567,
reznickova@kalina.cz

Karel Slánský, tel.: 604 584 846, slansky@email.cz

Helena Vrablcová, tel.: 608 243 340,
hel.vrab@email.cz,

Centrální e-mail pro odesílání článků:
redakcni.rada.zpk@seznam.cz

Vydavatel:

Společnost pro zahradní a krajinářskou
tvorbu, z. s.
Plzeňská 247/59, 150 00 Praha 5
Tel./fax: 257 323 953
e-mail: redakce@szkt.cz, kancelar@szkt.cz
www.szkt.cz

Vydavatelský servis:

PRO VOBIS, s.r.o.
Kladenská 107, 160 00 Praha 6
Mgr. Michal Babor
Tel. 721 481 579, m.babor@provobis.cz

Grafická úprava:

Roman Martinka

Distribuce v ČR:

Postservis

Distribuce na Slovensku:

Pressmedia, spol. s r.o.

Roční předplatné činí 664 Kč.

Cena jednoho čísla je 166 Kč.

**Předplatné a příjem inzercí vyřizuje
vydavatel.**

Reg. zn. MK ČR 6449

ISSN 1211-1678

© Společnost pro zahradní a krajinářskou
tvorbu, z. s.

Žádná část tohoto díla nesmí být jakoukoli
formou šířena bez písemného souhlasu
vydavatele.

Foto na obálce: Kateřina Čadková

História

8 Ružová záhrada v Dolnej Krupej

Stanislav Petráš

Reportáž

12 Zahradní slavnost na Floře Olomouc

Zuzana Řezníčková

Arboristika

16 Nejčastější choroby a škůdci dřevin 2.

Jiří Rozsypálek, Petr Martinek

Dílo

20 Revitalizace parku Riegrovy sady v Praze 2

Matouš Jebavý

Ze světa

24 Park v mokřadech (Parc de Marxalenes) ve Valencii

Jan Jonáš Joki

Soutěž

28 Lesopark Skalky získal Cenu SZKT v soutěži Park roku 2019

Maxim Turba

Téma: Spolupráce

34 Jedeme v tom všichni

Jana Pyšková

36 Vliv mulčovacího materiálu na trvalkové výsadby

Radek Prokeš

40 Mezioborová spolupráce zahradníka s archeologem

David Merta, Gabriela Stögerová

43 Trvalková louka v Třeboni

Jan Nussbauer

49 Od mykorhizy k Wood Wide Web

Alena Klimešová

50 Zodpovědné je hledat smysluplná a funkční řešení

Jana Běhalová

54 Spolupráce na ulici

Kateřina Čadková

Milé čtenářky a čtenáři,

třicet let, které uplynuly od převratných událostí roku 1989, přineslo nám – občanům země, která nevzkvétala – mnohé. Objektivní posouzení všech změn, které během této doby nastaly, bude možné zřejmě až s větším časovým odstupem.

Subjektivně totiž vnímáme některé z nich tak přirozeně, že si ani neuvědomujeme jejich nesamozřejmost. Starší z nás zapomínají a mladší nepamatují na dobu, kdy byla základní demokratická práva omezena. K takovým právům patří také svoboda sdružování, zahrnující možnost zakládání spolků. Je příznačné, že jen v období krátkého politického uvolnění koncem šedesátých let bylo připravováno založení Svazu československých sadovníků, ale až začátkem roku 1990 mohla vzniknout Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu.

Díky svobodě sdružování dnes SZKT stále rozvíjí svou činnost, a to ve spolupráci nejen mezi vlastními členy, ale i s řadou dalších spolků či institucí. Mimořádným výsledkem byla nedávná mezinárodní konference URBANSCAPES v Ostravě, na které se podílelo také velké množství dobrovolníků. Město Tábor podpořilo letošní arboristickou konferenci STROM PRO ŽIVOT, Česká zahradnická akademie Mělník poskytuje už dlouhodobě zázemí pro certifikaci ETW, stejně jako městská část Praha 3 pro konferenci SPRÁVA VEŘEJNÉ ZELENĚ. Díky spolupráci s dobrovolníky se uskutečnily exkurze po dílech krajinářské architektury v Praze i do východních Čech a zahraniční zájezdy do Anglie s návštěvou Chelsea Flower Show a na spolkovou výstavu BUGA do Heilbronn. Spolupráce je i tématem tohoto čísla. Jejím ukázkovým příkladem je vznik technologicky pozoruhodného prérijního záhonu v Třeboni, ale také sociálního experimentu v brněnském Bronxu. Trvalek se týkají i výsledky pokusů s mulčovacími materiály na České zemědělské univerzitě, které mohly být založeny díky spolupráci s firmami sdruženými v Českém spolku perenářů. Dále se dočtete o potřebě mezioborové spolupráce i s archeology a přímo návodem k mnohoborové spolupráci je nový brněnský manuál Principy tvorby veřejných prostranství. Koneckonců je možné, že dávno před námi, lidmi, výhody vzájemné spolupráce pochopily stromy. Bez spolupráce by nevycházel ani tento časopis a bez svobody by neexistovala naše Společnost.

*Petr Förchtgott
předseda redakční rady*

ČAKA – CZALA v Oslu

Ve dnech 16. a 17. 9. 2019 se v Oslu uskutečnilo zasedání Světové rady krajinářských architektů sdružených v IFLA (International Federation of Landscape Architects) a následně 18.– 20. 9. proběhl světový kongres IFLA s podtitulem Common Ground. Oslo nebylo vybráno náhodou: jednak v tomto roce získalo ocenění European Green Capital, jednak Norsko oslavilo 100 let výuky krajinářské architektury. Česká asociace pro krajinářskou architekturu se zúčastnila jak jednání světové rady, tak kongresu. Součástí kongresu bylo udělení ceny Sir Geoffrey Jellicoe

Award. Tento rok toto prestižní ocenění získala krajinářská architektka Kathryn Gustafson. Zároveň byla udělena cena prezidenta IFLA Colleen Mercer-Clarkové, která je v současnosti vedoucí osobností pracovní skupiny IFLA pro řešení klimatické změny. Hlavním přínosem naší účasti bylo navázání nových kontaktů, ale především potvrzení toho, že krajinářská architektura nezná hranic a problémy dotýkající se naší planety je třeba řešit společně.

Karel Slánský

SPU v Nitře buduje zelenou infrastrukturu

Filozofii zelené univerzity naplňuje Slovenská polnohospodářská univerzita v Nitre dalším projektem. Cílem je vybudování prvků zelené infrastruktury, adaptace urbanizovaného prostředí na změnu klimatu a zlepšení enviromentálních

aspektů ve veřejném prostranství univerzity. Kromě zlepšení mikroklimatu v městském prostředí půjde i o zachování biodiverzity, ekologické stability a estetické funkce řešeného areálu.

Zdroj: www.uniag.sk

Grand prix Architektů ocenila nábřeží řeky Loučné v Litomyšli

Mezinárodní porota XXVI. ročníku Grand prix Architektů – Národní ceny za architekturu 2019 vybrala z rekordního počtu 321 přihlášených projektů jako vítěze projekt Corso Pod Lipami. Úspěchu se dočkali i architekti Martin Rusina a Martin Frei za obnovu nábřeží Loučné v Litomyšli v kategorii urbanismus.

Obnova nese podtitul „dialog mezi řekou a městem“. Cílem bylo opětovně zpřístupnění řeky a vytvoření příjemného prostoru pro trávení volného času v jejím okolí. Architekti propo-

jili původně oddělené prostory ulice, nábřeží, řeky a parku. Těžiště tvoří nábřežní promenáda s originálním hřištěm pro návštěvníky různého věku a s odlišnými typy posezení. Lepší přístup k řece i nové možnosti jejího přechodu umožňují kamenný brod, nová visutá lávka a sklápěcí mola připomínající někdejší máchadla. Nevzhledný objekt vodárny nad říčkou architekti využili k vytvoření vyhlídky. Park u Smetanova domu doplnil pavilon se zelenou střechou a s posezením pod vzrostlými stromy.

Nová kniha Soutok

V listopadu 2019 vydává nakladatelství Novela bohemica ve spolupráci s IPR Praha knihu Fenomén soutoku, která má v hledáčku oblast nezastavěné příměstské krajiny na jihozápadě Prahy. Kniha s podtitulem Příběh říční krajiny na soutoku Vltavy a Berounky přináší zapomenuté nebo neznámé informace o území mezi Zbraslaví, Lipenci, Černošicemi, Radotínem, Velkou Chuchlí a Modřany a vytváří komplexní kulturní a historický obraz oblasti. Autorský tým Bolina, Cílek, Hlaváček, Klimek, Meduna, Sádlo, Schmelzová, Špoula se v ní zabývá kra-

jinnou ekologií, geologií, profánní i sakrální historií, historickou cestní sítí a literární reflexí krajiny. Kniha je součástí krajinářského Projektu Soutok a jejím cílem je přispět k pochopení významu místa, jež v minulosti i dnes přesahuje své lokální hranice.

Zdeněk Ent

Revitalizace Staré Ponávky pokračuje

V Brně pokračuje revitalizace Staré Ponávky. Projekt řeší obnovu říčky v délce asi 3,7 km a je rozdělen na 11 etap. Do konce roku by měla být dokončena část u sídliště Komárov, rada

města schválila také finance pro další lokalitu – soutok se Svatkou.

Brno bohužel neuvádí architekty, ale vizualizace je z etapy, kterou se zabýval Atelier zahrad-

ní a krajinářské architektury Sendler a Babka. Na dalších částech pracovali Eva Wagnerová, 1. Černoplní nebo Atelier Fontes.

Mezinárodní konference Urbanscapes v Ostravě

Na začátku října proběhla v industriálním areálu Dolní oblasti ve Vítkovicích konference Urbanscapes. Hlavním tématem bylo hledání profesionálních řešení, jak se vypořádat s dopady klimatických změn na městské životní prostředí, s důrazem na výzvy a budoucnost industriální městské krajiny.

V multifunkční hale Gong probíhaly přednášky, diskuze, výstavy, prezentace sponzorů i závě-

rečný společenský večer. V programu byla i exkurze po unikátním průmyslovém areálu. Tato konference slavnostně zakončila i letošní ročník Landscape Festivalu.

Na konferenci vystoupili odborníci z České republiky i ze zahraničí. Mezi nimi byli například Herbert Dreiseitl – krajinářský architekt s nadčasovými projekty zadržování vody v městském prostředí (Německo), Zac Tudor – hlavní kraji-

nářský architekt města Sheffield (Velká Británie), Kent Fridell – specialista na modrozelenou infrastrukturu z Malmö (Švédsko), Andreas Kleboth – autor „modrozeleného“ územního plánu města Linec (Rakousko), profesor z kalifornské univerzity v Berkeley Walter Hood a mnoho dalších zajímavých hostů z České republiky, Polska a Rakouska.

Helena Vrablcová

Ostopovice získaly stříbrnou medaili

28. září 2019 byly v rakouském Haus im Ennstal vyhlášeny letošní ceny v evropské soutěži Entente Florale Europe (EFE). Za Českou republiku se soutěžního klání zúčastnily jihomoravské Ostopovice.

Českým organizátorem mezinárodní soutěže Entente Florale Europe – Evropská kvetoucí

sídla je Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, z.s. (SZKT), garantem české účasti a podporovatelem soutěže je Ministerstvo životního prostředí. Českou republiku v roce 2019 v soutěži reprezentovala obec z Brněnska – Ostopovice, která si ze slavnostního předávání cen v rakouském Haus im Ennstal při-

vezla stříbrnou medaili. Navázala tak na svůj loňský úspěch, 1. místo v soutěži Zelená stuha České republiky a odměnila tak všechny své občany, kteří se do soutěže zapojili. SZKT blahopřeje Ostopovicím, starostovi Janu Symonovi i všem jejím obyvatelům.

Soutěž Zelená stuha České republiky 2019 zná svého vítěze

1. října 2019 byly v reprezentačních prostorách Valdštejnského paláce, sídle Senátu Parlamentu ČR, slavnostně vyhlášeny výsledky celostátní soutěže Zelená stuha České republiky 2019. Garantem tohoto ocenění a spolu vyhlašovatelem soutěže Vesnice roku je Ministerstvo životního prostředí, organizací celostátní soutěže s podporou ministerstva zajišťuje Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, z.s.

Celostátním vítězem a držitelem Zelené stuhý České republiky 2019 se stala obec Dobrochov z Olomouckého kraje (okres Prostějov). Ocenění získala za příkladný a citlivý přístup k obnově tradičního rázu venkovské obce.

Na druhém místě se umístila obec Velatice z Jihomoravského kraje (okres Brno-venkov), která ocenění získala za moderní, a přitom citlivý přístup k vytváření a péči o veřejnou zeleň a krajinné prvky. Na třetím místě se umístila obec Kyselka z Karlovarského kraje (okres Karlovy Vary), a to za aktivity obce v oblasti péče o ve-

řejná prostranství a při obnově historického kulturního dědictví.

Smyslem soutěže Zelená stuha ČR je ocenit dobrou praxi obcí v oblasti plánované péče o přírodní a kulturní hodnoty veřejného prostoru a krajiny a motivovat další obce k jejich následování. Oceňována je soustavná činnost zahrnující dlouhodobé plánování záměrů, kvalitní příprava a realizace jednotlivých projektů

k ochraně, obnově a rozvíjení ekologických hodnot krajiny, jakož i zakládání a obnovy funkčních ploch zeleně a udržitelná péče o ze- leň i krajinu. Hodnocena je také osvěta, výcho- va a vzdělávání dětí i dospělých v oblasti péče o přírodu, životní prostředí a krajinu a zapojení veřejnosti do těchto aktivit.

Na slavnostním vyhlášení výsledků soutěže si převzalo ocenění celkem deset obcí. Náměstek ministra životního prostředí Vladimír Dolejšký předal starostovi vítězné obce poukaz na možné čerpání dotace z Národního programu život- ního prostředí až do výše 1 000 000 Kč, a to jak na konkrétní environmentální projekt, tak na re- prezentaci České republiky v mezinárodní sou- těži Entente Florale Europe – Evropská kvetoucí sídla 2020, do které se obec Dobrochov svým vítězstvím nominovala. Ostatní obce oceněné Zelenou stuhou v krajských kolech soutěže Ves- nice roku 2019 mohou v souvislosti s oceněním čerpat z NPŽP dotaci až do výše 500 000 Kč.

LE:NOTRE Mezinárodní studentská soutěž 2020

Cílem studentské soutěže je nalezení krajinářské vize pro pohraniční krajinu Slovenska, Maďarska a Rakouska. Území zahrnuje metropol- itní oblast slovenského hlavního města Bratislavy, malou vesnickou usedlost na rakouské straně a pohraničí Maďarska. Soutěž je určena pro mezinárodní týmy studentů krajinářské architektury, městského plánování, geografie, umění, ekonomie, architektury k rozvinutí po- tenciálu krajiny utvářené politickými, sociálními a kulturními rozdíly. Více na <http://forum.ln-institute.org/student-competition-llf-2020>

Velkoobchodní trvalková školka

www.skolkyyuo.cz

Velký sortiment
trvalek, skalniček,
trav, kapradin
a bylinek

Kompletace zakázek

Minisadba pro střešní
zahradu

Napěstování trvalek
v požadovaných
kontejnerech

Dovoz na určené
místo

Kontaktujte nás:

Ústí nad Orlicí, Oldřichovice 107, 652 06

Tel.: +420 607 966 388, e-mail: info@skolkyyuo.cz

OVOČNÁ ŠKOLKA
ÚDRŽBA ZELENÉ

pěstování ovocných dřevin a růží
zahradnické služby, arboristika

Tel.: +420 732 569 825
Tel.: +420 603 147 417

Zemřel teoretik architektury Charles Jencks

Ve věku 80 let zemřel věhlasný architekt, teoretik, historik, krajinářský architekt a spoluzakladatel středisek Maggie's Cancer Care Charles Jencks. Napsal mnoho knih a esejí, které se zabývaly postmoderní architekturou. Byl za-

stáncem toho, že dobré a kvalitní prostředí může výrazně zlepšit zdravotní stav pacientů. Pracoval na návrhu léčebných středisek po celém světě spolu s architekty jako je Frank Gehry, Zaha Hadid a Snohetta.

Nejlepší klima nápady si odnáší ceny Adapterra Awards

Ponděním 4. listopadu vyvrcholil první ročník celorepublikové soutěže Adapterra Awards. Nadace Partnerství ocenila pětici nejlepších nápadů na zvládání dopadů klimatické změny v rámci konference Jak na sucho a horko – ve městě i v krajině. Za nejsympatičtější projekt si veřejnost vybrala

Ptačí park Josefovské louky. Odborná porota pak ve čtyřech kategoriích vyzdvihla unikátní přeměnu krajiny na farmě Blatnička v jihomoravském Zálúčí, chytré ostravské komunitní centrum Všichni spolu, rostlinami opláštěnou výrobní halu společnosti Železný a netradiční Dům s mokřadní střechou v Praze. Vítězové si

jako výhru odnesli cestu za inspirativními projekty do Německa a Rakouska v celkové hodnotě 300 tisíc korun.

Více o projektech se dozvíte na www.adapterraawards.cz.

První Hyperloop bude už v příštím roce v Dubaji

Už od roku 2013 navrhují Hyperloop Transportation Technologies inovativní řešení pro dopravu budoucnosti. Již brzy bychom se měli s pomocí Hyperloop dopravovat na velké vzdálenosti v krátkém čase rychlostí až 1 200 kilometrů za hodinu. Speciální kapsle budou jezdit tunely, které architekti z MAD navrhli

tak, aby zapadli do města i do různorodé krajiny včetně pouští. Hlavním cílem není jen moderní vzhled a univerzálnost, ale také malý ekologický dopad celého řešení i pohonu. Navrženo bylo tedy pokrytí střechy fotovoltaickými panely a zapojení větrné energie k napájení samotného Hyperloop. Další část

návrhu se zaměřuje na městské zemědělství. Ve městech by totiž mohl Hyperloop mohl sloužit jako platforma pro zahradničení a vytváření zeleného prostředí. První síť má být dokončena v roce 2020 v Dubaji.

Zdroj: designmag.cz

Návrat růží do zahrad i veřejné zeleně

Současné výkyvy v počasí, kdy se střídají dlouhé suché a horké periody s vlhčími, přináší nové výzvy. Prioritou je hledání takových rostlin, které přinesou estetickou kvalitu a zároveň zajistí dlouhodobé fungování bez enormní následné péče.

Rostlinou, která splňuje nejvyšší nároky na dlouhověkost, odolnost a snadnost údržby při vysoké estetické hodnotě, je růže. Hovoříme zde o moderních odrůdách růží, které jsou šlechtěny s cílem maximální odolnosti vůči houbovým chorobám. Průkopníkem novodobého šlechtění je firma Kordes, která při šlechtění růží již před 30 lety přestala používat ochranné chemické prostředky. Nové odrůdy růží testuje po dobu minimálně deset let v přirozeném prostředí a bez jakýchkoliv postřiků. Vý-

sledkem takové selekce jsou vysoce odolné odrůdy růží, které splňují nejpřísnější pěstitelská kritéria.

Kvalitu růží prokazují objektivně i nejnáročnější nezávislé testy ADR (www.adr-rose.de), kdy se na 12 klimaticky odlišných místech anonymně po dobu tří let testují novinky růží od světových šlechtitelů. Samozřejmě bez použití jakýchkoliv ochranných prostředků. Firma Kordes má největší počet takto oceněných kultivarů.

Velmi skloňovaným tématem současnosti je biodiverzita životního prostředí, a to i ve velkých městech. Rostliny, které jsou pastvou pro včely, čmeláky a motýly jsou mimořádně ceněné. Růže s jednoduchými nebo otevřenými poloplnnými květy jsou vzhledem k dlouhé době kvetení spolehlivým zdrojem potravy pro užitečný hmyz.

1 Pálava
Rozkvetlý živý plot z růže Pálava
lemující parkoviště v obci Ořechov

2 Mix záhon
Náročnější úprava veřejného prostoru v blízkosti historické budovy v centru města Velké Pavlovice. V popředí bílá Diamant, ve středu růžová Bad Birnbach, v pozadí stromková Pomponella

3 Fortuna
Plošná výsadba mnohokvěté růže Fortuna v parku

4 SEE YOU in pink
Nová odrůda růže s barevným středem, která vznikla křížením s růží skupiny Rosa persica

5 Lupo
Nižší mnohokvětá růže Lupo podporuje biodiverzitu ve veřejné zeleni

6 Innocencia
Osvědčená půdopokryvná růže, která i příjemně voní

Ružová záhrada v Dolnej Krupej

Stanislav Petráš

Mgr. Stanislav Petráš

vyštudoval Vysokú školu pedagogickú v Nitre (1993). Od roku 2005 sa angažuje v občianskom združení Korompa, ktoré propaguje pamätihodnosti obce a vykonáva aktivity smerujúce k záchrane kultúrneho dedičstva. Ako amatérsky historik sa dlhodobo venuje výskumu miestnych dejín. Je aktívny ako publicista, knižne doteraz vyšli: Kaštieľ Dolná Krupá (1999), Kapitoly z dejín Dolnej Krupej (2003), Ružová grófká a jej svet (2010), Kostol sv. Ondreja V Dolnej Krupej (2011), Zahrady a parky hraběcího rodu Chotků (2017, spoluautor), Ružová grófká a jej svet - 2. vyd. (2018).

Foto: Stanislav Petráš a archiv autora

Pred vyše 85 rokmi, 27. júna 1934, vyšla v denníku Venkov krátka správa s titulom „V Československu je nejkrásnější rosarium Evropy“. Informácia sa týkala rozária v Dolnej Krupej na Slovensku, ktoré patrilo Márii Henriete Chotekovej. Zvýšený záujem českej odbornej verejnosti o túto ružovú záhradu vtedy súvisel s práve otvoreným ružovým sadom v Prahe na Petříně a s osobou vtedajšieho rektora Karlovej univerzity profesorom Karlom Dominom, ktorý mal najväčší podiel na sprístupnení ružovej záhrady v Prahe.

Kaštieľ v Dolnej Krupej

Karel Domin zavítal do Dolnej Krupej v roku 1933 ako kúpeľný hosť z neďalekých Piešťan a ako botanika ho tu zaujala nesmierne bohatá kolekcia ruží. Skoršie Dominove návštevy v Krupej nie sú zdokumentované, no je nesporné, že dolnokrupská ružová záhrada zohrala istú úlohu aj pri zakladaní ružovej záhrady v Prahe. Domin apeloval na kompetentných vo veci záchrany, keďže ruže v Dolnej Krupej potrebovali pomoc. Ako uviedol: „Na území naší republiky je však i rosarium, nyní pohříchu v hrozném úpadku, jež právem bylo vyhlášeno za nejlepší v celé střední Evropě. Je to rosarium bývalé hraběnky Chotkové. (...) Nemá však nikoho, kdo by pečoval o její milovaná dítka a poněvadž její zdraví je vetché, tento slavný růžový sad rok od roku hyne. (...) Vynasnažíme se, abychom alespoň hlavní růže zachránili, vždyť jsou tu i druhy téměř neb zcela neznámé, překrásné a vděčné“.

Dôkazy, či ruže z Krupej putovali aj do Prahy nemáme, no môžeme sa domnievať, že tomu tak bolo. Majiteľka rozária obchodovala aj s partnermi z Čiech. Existujú záznamy z rokov 1928 a 1937, podľa ktorých Československá dendrologická spoločnosť objednávala z Krupej do sadu v Průhoniciach popínavé, parkové, ale aj botanické ruže. Jedna z ruží, ktorú zakúpili, niesla meno majiteľky rozária v Krupej 'Marie Henriette Gräfin Chotek'. Najznámejší český medzivojnový „velkopestovatel“ ruží Jan Böhm z Blatnej využíval ku kríženiu aj ružu 'Nordlandrose', ktorú v roku 1926 začala predávať M. H. Choteková. Jej ruže obdivovali priamo na mieste aj ďalší českí ružiarci a šľachtitelia pochádzajúci z územia Čiech: Dr. Gustav Brada, Emanuel Walter a neskôr jej význam vyzdvihol prof. Pravdomil Svoboda. Kto bola Mária Henrieta Choteková, ktorá sa výraznou mierou zaslúžila o rozvoj ružiarstva v prvej ČSR?

1

3

2

4

5

Začiatky v monarchii

Grófka Mária Henrieta Choteková (1863-1946) pochádzala zo starej českej šľachtickej rodiny, ktorej príslušník sa v roku 1813 priženil do rodiny Brunsvikovcov. Tí mali svoje rodinné sídlo v Dolnej Krupej a dedičom tohto panstva sa v roku 1854 stal Rudolf Chotek, budúci grófkín otec. Ich vidiecke sídlo bolo obklopené rozsiahlym parkom, v ktorom bola osobitne vyčlenená kvetinová časť. Už z rokov 1800-1801 sa v zoznamoch rastlín vysadených v parku pri kaštieli uvádzajú aj ruže. Grófka svoju lásku k ružiam zdedila po svojich predchodkyňach, ktoré o ne osobitne dbali. Zachovali sa poetické opisy kruhových záhonov, „kvetinových pyramíd“ a „ružových alejí“.

Jej otec odovdovel pomerne skoro, keď grófka nemala ani 30 rokov a po matinej smrti jej pripadli úlohy panej domu. Ako starostlivá mladá šľachtičná dokonca zastu-

povala otca, a to najmä na panstve v Krupej, keď ho viazali pracovné povinnosti vo Viedni či Pešti alebo bol odcestovaný na ich ďalšom panstve na juhu Uhorska. Zlom v jej živote nastal po roku 1903, keď zomrel aj otec. Z dedičského podielu si neďaleko rodičovského kaštieľa dala v roku 1906 postaviť vlastný dom so samostatným hospodárstvom. Práve tu nachádzame počiatky novej výsadby ruží, ktoré postupne zabrali pozemok s rozlohou takmer dva hektáre (19 200 m²).

Prvé zmienky o grófkíných ružiarskych aktivitách sa viažu s rokom 1909, kedy podnikla veľkú cestu po najslávnejších európskych rozáriách. Navštívila nemecký Sangerhausen, Trier, Luxembursko a najmä vtedajšie najväčšie rozárium na svete v L'Haÿ pri Paríži. Výsledkom neboli len veľkorysé objednávky ruží, ale najmä inšpirácia pre ďalší rozvoj vlastnej ružovej záhrady.

1 Parkové ruže v rozáriu grófky Chotekovej (okolo roku 1910)

2 Porcelánová menovka z rozária

3 Mária Henrieta Choteková v ľudovom kroji približne v čase založenia rozária

4 Už nejestvujúca ruža 'Unique Jaune' s torzom nájdennej menovky

5 Chodník v rozáriu (okolo roku 1910)

Obálka knihy vydané v roku 2018

Čarovná riša ruží ružovej grófký

V Dolnej Krupě po roku 1910 vyrástlo jedno z najväčších rozárií v Európe, v ktorom grófká zhromažďovala všetky známe ruže tak, ako to videla vo Francúzsku. I keď sa nezachoval nijaký plán rozária, vieme, že pri jeho koncipovaní mal zásadný vplyv Jules Gravereaux a jeho rozárium v L'Hay. Ruže boli usporiadané do troch základných sekcií: botanické, záhradné a popínavé s jednotlivými druhmi podľa vtedy platného triedenia. Všetky ruže boli označené porcelánovými menovkami, na ktorých bolo okrem názvu uvedené aj zaradenie do skupiny, meno šľachtiteľa a rok uvedenia ruže.

Každý, kto na vlastné oči videl ružovú záhradu grófký Chotekovej, bol nadšený a vyjadroval sa o nej v superlatívoch. Idyla, ktorá nemá obdobu, naozajstný háj botanických ruží, ružový raj, kúsok raja, čarovná riša ruží, rozkvitnuté more, zázračný svet, farebná nádhera - to je iba niekoľko slovných spojení zo svedectiev ľudí, ktorí mali možnosť vidieť rozárium v čase kvitnutia. Hostí uchvacovala nielen bohatosť druhov, farebnosť, vôňa, ale nadchýnali sa aj neobyčajnou veľkosťou jej parkových ruží, z ktorých sa „časom vyvinuli mohutné, ľudmi a zvieratami nepreniknuteľné kríky“.

Parkové ruže spolu s popínavými patrili ku grófkým najobľúbenejším. V tomto ohľade považuje ružiarska verejnosť za jej najväčšiu zásluhu záchranu dedičstva po prvom veľkom rakúsko-uhorskom šľachtiteľovi ruží Rudolfovi Geschwindovi. Neobyčajne bohatý sortiment ruží po šľachtiteľovej smrti uchovala a niektoré z nich postupne uviedla na trh, najznámejšími bola skupina mrazuvzdorných ruží Nordlandrose (severokrajné).

V pomerne krátkom časovom období - v rozpätí približne piatich rokov pred vypuknutím „veľkej“ vojny, sa grófká etablovala medzi ružiarmi nielen ako majiteľka obrovského rozária, ale aj ako veľká odborníčka a znalkyňa ruží. Grófká nadviazala kontakty s najvýznamnejšími pestovateľmi ruží vo Francúzsku, Nemecku, Luxembursku či Anglicku a spolky podporovala aj finančne. Nemaľú úlohu zohral aj príbuzenský vzťah s manželkou následníka rakúsko-uhorského trónu Františka Ferdinanda d'Este (bola Žofiiinou prasesternicou).

V dobovej tlači je označovaná ako „najvýznamnejšia rakúsko-uhorská priateľka ruží, najnadšenejšia priateľka ruží v Rakúsko-Uhorsku, jedna z najväčších podporovateľiek nášho pestovania ruží...“.

V roku 1914 sa v tlači po prvýkrát v súvislosti s Dolnou Krupou objavuje spojenie „ružový raj“ (Rosenparadies) i grófkina prezývka „ružová grófká“ (Rosengräfin). Z toho istého roka pochádza aj zmienka o 6 000 odrodách, ktoré pestovala a o účasti na výstave kvetov vo Viedni. S jej s dolnokrupským rozáriom sa vtedy mohla zoznámiť široká verejnosť. „Zdá sa to ako z rozprávky, keď počujete o tri metre vysokých ružových stromoch“, písali o rozáriu rakúske noviny. Grófkou spomenuli ako „slávnú priateľku záhrad“ a majiteľku rozária „so svetovou povestou“.

Ružové škôlky a obchod s ružami

Prvá svetová voja prerušila všetky plány a zastavila ďalší rozmach záhrad v Dolnej Krupě. Grófká sa dala do služieb Červeného kríža a pomáhala raneným vojakom v trnavskej nemocnici. Počas vojnových rokov rozáriom nebolo dostatočne udržiavané, preto po roku 1918 muselo prísť k jeho obnove.

Okolnosti, ktoré sprevádzali túto etapu existencie jej záhrad, sú veľmi zaujímavé. Nová situácia, v ktorej sa šľachta ocitla po rozpade monarchie, postavila M. H. Chotekovú pred zásadnú otázku. Ako zmeniť aj fungovanie a chod rozária, pretože ruží sa nechcela vzdať za žiadnu cenu. Po vybavení nevyhnutných administratívnych náležitostí už ako občianka nového štátu zakladá v polovici 20. rokov popri rozáriu ružové škôlky (Rosenschulen) určené na predaj ruží. Pokojnú seniorskú existenciu (v roku 1923 mala 60 rokov) vymenila za neistú podnikateľskú dráhu, keď z výnosov svojho záhradníctva chcela financovať chod rozária. Vysvetlenie takejto rozhodnutia je jediné: neskončená láska k ružiam a odhodlanie pokračovať vo vojnu prerušenom diele. Postupne obnovila ružovú záhradu a pribudla časť, v ktorej sa pestovali ruže určené na predaj - nová ružová škôlka.

Kým rozáriom, o ktorom sme hovorili doteraz, slúžilo na prezentáciu rôznych druhov a odrôd ruží, cieľom ružovej škôlky malo byť ich rozmnožovanie za účelom predaja. Rozbehu jej podniku pomohli aj prostriedky z dedičstva po bratovi. Pri spustení predaja z ružovej škôlky jej radil starý známy Wilhelm Kordes, zakladateľ známeho ružiarskeho podniku v Nemecku, ktorý navštívil Krupú v roku 1923.

Výsadba množstva ruží, ich ošetrovanie, očkovanie, zabezpečenie odbytu či samotné balenie a expedícia, si vyžadovali premyslenú organizáciu práce a počas rozbehnutéj sezóny bolo potrebné najímať veľa pomocníkov. Objednávky sa vybavovali od novembra až do začiatku mája. Zaočkované podpníky sa dodávali od júla do konca septembra. V rokoch 1925-1932 bol predaj podporovaný reklamnou kampaňou v nemeckej a maďarskej záhradkárskej tlači.

Grófká dávala tlačiť aj predajné katalógy, známe z rokov 1926 a 1929. Stovky predávaných ruží bolo potrebné prehľadne usporiadať, preto ich v katalógoch systematizovala do piatich základných oddelení: A. popínavé, B. parkové, C. bengálky, D. polyantky, E. ušľachtilé/veľkokveté. Každú jednotlivú ružu grófká opísala.

Úpadok a zánik rozária

30. roky znamenali postupný úpadok ružiarskeho v Dolnej Krupě. Starnúca grófká (v roku 1938 dovŕšila 75 rokov) nemala nikoho, kto by v jej diele pokračoval. Udalosti pomerne rýchlo speli ku koncu ružovej záhrady.

Z času na čas sa o rozáriu ešte písalo. Zaslúžil sa o to predovšetkým bratislavský rodák Rudolf Limbacher, ktorému doma aj v zahraničí zverejnili príspevok o novom mestskom rozáriu v Bratislave. V rokoch 1937-1938 viac-krát spomína grófkino rozárium, ktorým sa nechal inšpi-

Nové rozárium založené v roku 2019

rovať a nakupoval tu ruže pre novozaložené rozárium v Bratislave-Petržalke sprístupnené v júli 1937.

Zakrátko začala druhá svetová vojna, ktorá spretŕhala všetky kontakty a o ruže prestal byť záujem. Platí to najmä pre Nemecko a Rakúsko, kde mala grófka najviac osobných priateľov i odberateľov. V tejto – poslednej – etape existencie rozária nastáva úpadok, kopírujúci životný príbeh majiteľky. V roku 1943 oslávila grófka Choteková 80. narodeniny. Ružiam v obrovskom rozáriu už nebola schopná zabezpečiť potrebnú starostlivosť. Rástli bez opatery, akú si táto kvetina vyžaduje a spustené ružové záhony čoraz menej pripomínali niekdajšiu slávu. Koniec rozária prišiel už v nasledujúcom roku po grófkinej smrti 13. februára 1946.

„Z histórie našich rozárií vane smútok a beznádej. Ukazuje sa, že u nás rozária zriedka prežijú svojho tvorcu, väčšinou vydržali len 30 - 40 rokov a potom celá tá krása, námaha i úsilie zanikne, s čím zmiznú aj neoceniteľné kultúrne hodnoty...“, napísal jeden zo znalcov ruží a ružiarstva Pravdomil Svoboda.

Zásluhy na rozvoji ružiarstva

Kým v prvej fáze svojej ružiarskej kariéry sa grófka prejavovala viac ako milovníčka ruží a ich zberateľka, ktorá kvetiny zhromažďovala najmä pre vlastné potešenie a za účelom vytvorenia múzea ruží, po prvej svetovej vojne sa situácia mení. Grófka sa viac sústredila na šírenie a propagáciu nových ruží a odrôd, ktorým hrozilo, že upadnú do zabudnutia. Okrem už spomínaných severských ruží, to platí aj o ďalších parkových ružiach. Z dobových odborných článkov je zrejme, že propagácii týchto odrôd prikladala dôležitú úlohu.

Profesionálna ružiarska kariéra M. H. Chotekovej vrcholí v tretej dekáde 20. storočia, kedy sa z nadšenej milovníčky ruží stáva uznávaná autorita. V odborných kruhoch sa v súvislosti s ňou stretávame s označeniami „znalkyňa“, „naša veľká znalkyňa ruží“ či „poradkyňa“ Opäť to platí najmä pre zahraničie, no o jej rozáriu čoraz viac počuť aj

v domácom prostredí. Grófka sa stáva členkou Československého svazu školkárov a v československom kontexte zohrá rozárium v Dolnej Krupě dôležitú úlohu. Stáva sa impulzom pre aktivity, ktoré vyústia do zakladania prvých verejných rozárií na území Československa.

Jej dielo stojí aj za obnovením ružiarskej tradície v jej rodisku – Dolnej Krupě, kde sa na jej počesť od roku 2008 každoročne koná Slávnosť ruží.

V roku 2019 bolo založené v susedstve pôvodného rozária nové rozárium, kde bolo v prvej fáze vysadených vyše 1000 ruží a plánuje sa jeho ďalšie rozširovanie.

Resumé

Rose garden in Dolná Krupá

The rose garden in the Slovak community of Dolná Krupá had belonged to the largest ones in the first third of the 20th century, and not just in Austria-Hungary where it was founded after 1909, but also in the entire inter-war Czechoslovakia. It was one of the first such gardens in Europe. The founder, Mária Henrieta Choteková (1863-1946), had become a respected authority who greatly influenced rose gardening in Slovakia.

The existence of the rose garden in Dolná Krupá had stirred interest of Czech experts, and the countess maintained business contacts with Czech rose growers. In the first half of the 1920's, rose nurseries were established, and the countess started selling her produce as well. However, during the 1930's the rose growing business gradually declined and the garden became derelict.

The work of Mária Henrieta Choteková helped establish rose growing tradition in Dolná Krupá where she was born and where the annual Rose Festival has been organised since 2008. In 2019 a new rose garden was established near the original one. In the first phase it was planted with about 1,000 roses and further extensions are already planned. ■

Zahradní slavnost na Floře Olomouc

Zuzana Řezníčková

Ing. Zuzana Řezníčková
absolventka oboru sadovnictví
a krajinářství na VŠZ v Lednici
na Moravě. Pracovala na Odboru
městské zeleně Magistrátu města
Zlína jako správce zeleně a garant
investičních akcí. Členka redakční
rady časopisu ZPK.

Před rokem si čtenáři tohoto časopisu mohli přečíst článek Ing. Fingera o historii Flory Olomouc. Připomněl, na jaké světové úrovni bylo naše výstavnictví na přelomu 60. a 70. let. Bohužel změnou politických poměrů došlo k velkému útlumu nejen našeho oboru a ani velké změny po roce 1989 výstavišti nepomohly. Zdá se však, že si město Olomouc uvědomilo, jaký potenciál areál výstaviště a samotné zahradnické výstavy v sobě mají, takže jim začalo věnovat více pozornosti i nutných prostředků. A vynaložené úsilí i prostředky začínají být i běžnému návštěvníkovi zřejmé. Dokazuje to i letošní podzimní Flora Olomouc, jejímž tématem byla Zahradní slavnost.

Při vstupu do pavilonu A s hlavní expozicí každého překvapila nádherná vůně ovoce. Podzimní výstavy Flora Olomouc mají vždy svůj specifický charakter. Přestože i zde najdete záplavu květin, hlavní slovo mají výpěstky ovocnářů a zelinářů. Vždyť se jedná o oslavu výsledků jejich namáhavé práce právě končící sezóny.

A takto k hlavní expozici v pavilonu A přistoupili mladí tvůrci z olomouckého ateliéru *mimokolektiv* – zahradní architektka Barbora Trundová, designérka Jana Trundová a architekt Ondřej Kučera, kteří nazvali svou instalaci příznačným názvem „Zahradní slavnost“. Nejlépe koncepci expozice a navazujícího vizuálu vystihují slova z průvodce Flory: „Podzim, jeho barevnost a plodiny jsou oslavou práce, hojnosti a sklizně toho, co jsme na jaře zaseti. Návrh pracuje s prvky, které jsou typické pro slavnost a současně do ní vnáší absurdní divadelní tematiku s odkazem na výročí sametové revoluce a Václava Havla. Příběh začíná s herci prvního dějství, kteří jsou zobrazeni na plakátech a vystupují z pro ně typické zemědělské krajiny. Jsou svátečně oblečeni a přicházejí oslatvit to, co se jim podařilo sklídit, a oplakat to, co vzaly kroupy, deště či hraboši. Samotná oslava graduje v pavilonu A, postupuje od vstupního foyer s pokladnou přes oponu na jeviště, kde se otvírá prostor hlavní expozice s přehlídkou ovoce, zeleniny a květin.“

Autoři pozvali návštěvníky k slavnostně prostřenému stolu, který je dominantou celého prostoru. Zároveň využili odkazu na absurdní divadelní hry prezidenta Václava Havla a souvislosti s událostmi listopadu 1989. Proto nikoho nepřekvapí, že se stůl absurdně ohýbá, vzduchem létají menší stoly s levitujícím ovocem i zeleninou a nářadí, které od hlíny zašpinění zahradníci používají, je zlaté. Ostatně současná doba je daleko absurdnější, než si Václav Havel dokázal vůbec představit. Naše ekonomická situace je nejlepsi v historii, a přesto jsme nejméně šťastni a spokojeni. Zloděj křičí „chyťte zloděje“ a ještě mu to věříme. Naši čelní představitelé nectí ústavu ani zákony, a přesto je znovu a znovu volíme. V zájmu tzv. korektnosti oslavujeme průměrnost.

To se však netýká zmíněné expozice. I přes nutný umělecký a filozofický přesah se podařilo autorům elegantně vyřešit základní zadání vystavovatelů a tou je výstava výpěstků. I když došlo v menších expozicích jednotlivých vystavovatelů k určité improvizaci, podařilo se udržet základní koncept pavilonu a po stranách centrálního stolu zahradní slavnosti vznikla půvabná barevná mozaika z ovoce a zeleniny vystavené na vyvýšených stolech. Návštěvník má pak pocit, že se ocitl na tržišti. Když se mu ještě podaří vyslechnout pár zasvěcených informací o výpěstcích od samotných

Originální plakáty zvoucí na podzimní Floru korespondovaly s tématem zahradní slavnosti

vystavovatelů, iluze pohody zahradnického řemesla je dokonalá. Že však na zahradníka vždy nesvítí slunce, připomínají nejenom informace o letošním rozsáhlém krupobití i suchu, ale lze to vytušit už z vizuálu zvoucího na Floru. Místo rozesmátých obličejů obvyklých na jiných plakátech jsou „naši“ zemědělci zachmuření a někde až lítostiví nad zničenou úrodou. Přesto se sluší na konci sezóny obléci slavnostní šaty a poděkovat za to, co nám země dala.

A měli bychom poděkovat i my novému vedení Výstaviště Flora Olomouc a městu Olomouc, který je vlastníkem této organizace, za postupnou a viditelnou rehabilitaci výstaviště a samotných zahradnických výstav. Je třeba v nastoleném trendu pokračovat a kultivovat nejenom samotné hlavní expozice, ale také vystavovatele a prodejce v celém areálu. Úspěchem je absence stánků se zbožím nesouvisejícím s tématem a brzy se snad dočkáme i jednotného typu stánků. Možná by stálo za to oslo-

vit s některými tématy kromě renomovaných osobností i studenty nebo čerstvé absolventy škol. V případě letošní podzimní expozice se sázka na mladé autory vyplatila.

Resumé

Garden party at Flora Olomouc

The Flora Olomouc flower shows are the showcase events for all Czech and Moravian horticulturists. The theme of this year's autumn Flora was "Garden Party". It reflects the need to celebrate harvest and refers also to the theme of absurd theatre referring to this year's anniversary of the Velvet Revolution and Václav Havel. Young authors from mimokolektiv studio in Olomouc cleverly linked the needs of the exhibitors with the current anniversary. The posters, also true to the theme, inviting people to visit the exhibition, were also exceptional in terms of design.

K ústřední expozici v pavilonu A – slavnostně prostřenému stolu – zasedli její autoři, členové ateliéru *mimokolektiv* Barbora Trundová, Jana Trundová a Ondřej Kučera spolu s postavami z plakátů a fotografem a grafikem plakátů

1 Odkaz na sametovou revoluci byl patrný ze symbolu na zadní stěně ohýbajícího se stolu a pozorní návštěvníci mohli objevit na levitujících stolech i srdce, které Václav Havel rád přidával ke svému podpisu

2 Působným prvkem byla barevná mozaika výpěstků zahradníků vystavená na vyvýšených stolech, která navozovala atmosféru trhu

Nabídka osiva více než 3700 druhů a kultivarů trvalek,

planých rostlin a bylin,
více než 200 druhů
a kultivarů okrasných trav

Jelitto®
STAUDENSAMEN GMBH

**Produkce
Pěstování
Semenářství**

www.jelitto.com

Nejčastější choroby a škůdci dřevin 2.

Jiří Rozsypálek, Petr Martinek

Ing. Jiří Rozsypálek
absolvent Mendelovy univerzity,
obor Arboristika a Lesnictví.
Aktuálně zaměstnán na Ústavu
ochrany lesů a myslivosti, kde
se podílí na výzkumu a výuce
v oblastech fytopatologie
a arboristiky.

Ing. Petr Martinek, Ph. D.
absolvent Mendelovy univerzity,
obor Lesnictví. Aktuálně
zaměstnán na Ústavu ochrany
lesů a myslivosti, kde se podílí
na výzkumu a výuce v oblastech
entomologie a arboristiky.

Sírovec žlutooranžový (*Laetiporus sulphureus* (Bul.: Fr.) Murrill)

HOSTITELSKÉ SPEKTRUM

Sírovec žlutooranžový patří mezi dřevní houby s velmi širokým hostitelským spektrem. Mezi hostitele patří veškeré listnáče. Nejčastěji napadanými rody jsou vrba (*Salix*), dub (*Quercus*), akát (*Robinia*) a ovocné dřeviny.

VZHLED PLODNIC

Plodnice sírovce jsou zajímavé tím, že ač jsou jednoleté, mají dvě období fruktifikace (vytváření plodnic), díky čemuž je na dřevinách můžeme vidět jak v jarním období (nejčastěji v květnu až červnu), tak na podzim (září až říjen). Na hostiteli vydrží v závislosti na průběhu počasí jeden až dva měsíce. Zpočátku vypadají jako citrónově žluté zbarvené bochánky, následně se postupně formují do lupenitých, bokem přirostlých plodnic. Okraj plně vyvinutých plodnic je zvlněný, barva je nápadně žlutá až žlutooranžová. Dužnina uvnitř plodnice je na řezu bílá, u mladých plodnic bývá výrazně šťavnatá. Na spodní straně plodnice se nacházejí okrouhlé až labyrintické rourky. V příznivých podmínkách může vytvářet trsovitě plodnice o ploše až jednoho metru. Mladé plodnice jsou jedlé, starší výrazně seschlé, páchnou po svítiplynu a postupně ztrácejí typickou žlutou barvu. Nejprve mírně zhnědnou a následně postupně blednou. Velmi často bývají rozežírány hmyzem nebo ve vlhčích obdobích zkašovat a samovolně se rozpadnou.

TYP TLENÍ

Sírovec žlutooranžový patří do skupiny hub hnědého tlení. Infekce touto houbou velmi rychle proniká pletivy hostitele. Typický je velmi rychlý rozklad vláken celulózy a kostkovitý až drobovitý rozklad dřevní hmoty. Charakteristickým znakem je přítomnost bělavého syrrocia v prasklinách tlejícího dřeva. Často vznikají otevřené dutiny, v nichž je hnědá hniloba viditelná.

MOŽNOST ZÁMĚNY

Barvou a tvarem podobné plodnice může mít rod rezavec (*Inonotus* spp.). Nejčastěji dochází k záměně s druhem rezavec kořenový (*Inonotus dryadeus*). Plodnice tohoto rezavce jsou ve srovnání se sírovcem výrazně tvrdší, z pravidla větší, rostou jednotlivě a jejich dužina je rezavohnědá. Tlení rezavců je bílé.

NEBEZPEČNOST

V případě napadení z pohledu stability významných částí dřeviny (báze, kmen a kosterní větve) je doporučeno neprodlené odstranění nebo výrazná redukce dřeviny na stabilní torzo. Hniloba velmi rychle proniká jak bělovou, tak jádrovou částí dřeva a způsobuje významné narušení stability napadených dřevin. Jedná se o jednu z nejnebezpečnějších dřevních hub rostoucích běžně na našich dřevinách.

Bekyně velkohlavá (*Lymantria dispar* (Linnaeus, 1758))

Bekyně velkohlavá je v Evropě rozšířeným druhem a je známa jako široký polyfág. Její potravní preference tedy není vyhraněná a housenky dokážou profitovat na asimilačním aparátu více než 300 druhů dřevin z nejméně 14 rostlinných čeledí. Především se jedná o listnaté dřeviny, ale je schopna žrát také jehličnany, například modřín.

POPIS

Dospělí samci a dospělé samice se dosti odlišují. Samičky jsou mohutnější s rozpětím křídel cca 5,5 cm. Křídla jsou světlá až bílá, na předních je přítomno příčné vlnkování tmavé barvy. Tykadla jsou u samic pouze krátká a nitkovitá. Samečci jsou obecně menší s rozpětím křídel cca 4 cm a mají spíše hnědou barvu křídel s temnějším vlnkováním na předních křídlech. Hlavním rozdílem mezi pohlavími jsou tykadla, která jsou u samců dlouze hřebenitá. Vajíčka se nikdy nevyskytují samostatně, ale samička je vždy klade na jedno místo do tzv. snůšky nebo hubky. Vajíčka jsou ve snůšce přikryta světlými chloupky, které poskytují ochranu před negativními vlivy při zimování. Čerstvě vylíhlé housenky jsou černé a asi 3 mm dlouhé. Postupně získávají své typické zbarvení – šedavé tělo a žlutou hlavu. Na těle jsou dále přítomny dvě řady bradavek s trsnatými chlupy, které jsou v přední části modrého a v zadní červeného zbarvení. Kukla je asi 2,5 cm velká, matně hnědá, s řídkými červenožlutými štětečky chloupků.

EKOLOGIE

Jedinci bekyně velkohlavé se v podmínkách ČR rojí koncem července a v průběhu srpna, ale v posledních letech pozorujeme tendenci ke dřívějšímu rojení (první polovina července). Samičky evropských populací ztratily i přes přítomnost plně vyvinutých křídel aktivní schopnost letu, a proto soustředí kladení do nižších partií kmene hostitelských dřevin, případně koruny. I přes relativně rychlé naklazení a vývoj vajíček dojde k líhnutí larev (housenek) až na jaře příštího roku, a to nástupem podmíněné diapauzy. S rašením hostitelských dřevin, tedy přelom dubna a května, se housenky líhnou a začínají se žírem. Standardně se housenky vyvíjejí 8 až 12 týdnů, kdy jedinci budoucích samců procházejí pěti a jedinci budoucích samic šesti instary. Na konci svého vývoje již potřebují přijmout velké množství potravy, a proto již v průběhu června mohou na hostitelských dřevinách a jejich listové ploše vznikat holožiry. Jedná se tedy o druh s pouze jednou generací do roka. Druh se také vyznačuje silnými populačními skoky, ve kterých hraje roli šíření tohoto druhu, které se spoléhá na produkci hedvábných vláken housenkami a sílu větru.

Resumé

The most common diseases and pests of woody species, Part 2

*The second part of the series focuses on the saprophytic fungus *Laetiporus sulphureus*, known as the Chicken of the Woods, which grows on a very broad range of hosts, and on the description of *Lymantria dispar*, the Gypsy Moth, which is a common species whose caterpillars may feed on the assimilation organs of more than 300 woody species from as many as 14 plant families.*

- 1 Samec, samice a housenka
- 2 Mlada housenka
- 3 Vajecna snuska - hubka
- 4 Dorostla housenka

Vstupte do našeho zeleného světa

Školky Ebben jsou zde již od roku 1862

Naše firma je rodinným podnikem, ve kterém podniká již pátá generace. Rostliny pěstujeme přírodě blízkým a udržitelným způsobem, dodáváme stromy a keře pro projekty zeleně ve veřejném i soukromém prostoru. Školky Ebben patří mezi přední evropské školky.

Produkujeme zdravé a kvalitní stromy s individuálním charakterem, při jejichž pěstování nepoužíváme žádná chemická hnojiva. Tento organický způsob produkce je šetrný k životnímu prostředí a je pro nás běžným standardem.

Naše pozemky, nacházející se poblíž řeky Maas, disponují čtyřmi rozdílnými půdními typy. To nám umožňuje pěstování široké škály rostlinného materiálu a dosažení velké rozmanitosti sortimentu a velikosti stromů.

Před 30 lety jsme se rozhodli zaměnit převládající monokulturní způsob pěstování rostlin za přirozenější a přírodě bližší způsob jejich pěstování.

Specializujeme se na alejové stromy, vícekmenné, tvarované stromy a keře i stromy pro klimatickou změnu.

Více než 150 let naší existence je pro vás zárukou rozsáhlých znalostí a porozumění rostlinám, které pěstujeme. Jsme schopni realizovat kompletní projekty ve vysokém standardu kvality a poskytovat odborné poradenství pro jejich aplikaci podle různých aspektů (biodiversita, ekologická hodnota, barva, tvar, struktura...).

Ve spolupráci s krajinářskými architekty, urbanisty, zahradníky a arboristy jsme se podíleli na realizaci impozantních a působivých projektů po celé Evropě.

Naše know-how pěstování rostlin

- odborné znalosti předávané již po pět generací
- 110 profesionálů a specialistů
- 480 hektarů produkční plochy na čtyřech půdních typech
- 1250 druhů a kultivarů alejových stromů, o obvodu kmene od 18 do 160 cm
- 650 druhů a kultivarů vícekeťů od 150 do 1400 cm
- dodávky do 26 zemí
- expedice průměrně 30 kamionů denně v hlavní sezoně
- roční dodávka 550 000 ks stromů a keřů po celém světě
- reference v ČR: dodávky stromů a keřů pro projekty ve veřejných, soukromých i průmyslových prostorech, např. Praha – Národní muzeum, Brno – Špilberk, Brno – kancelářský komplex Vlněna

TreeEbb – online aplikace pro profesionály v oboru

TreeEbb je aplikace vyvinutá naší firmou, která umožňuje najít vhodný strom pro konkrétní místo. Obsahuje velkou databázi rostlin a jejich charakteristik, včetně doplňujících informací a množství fotografií. Aplikace vám pomůže najít konkrétní vhodný druh stromu pro konkrétní místo, je možné vyhledávat podle zadaných parametrů jako jsou tvar, barva, velikost a šířka rostliny apod. Aplikace TreeEbb je dostupná také v obchodech Apple App Store a Google Play.

V našich školkách budete vždy vítáni, přijďte se podívat.

1 Skladovací hala se systémem mlžení

2 *Zelkova serrata*

3 *Platanus × hispanica* – nakládání

4 *Parrotia persica*

5 *Pinus sylvestris* – přesazování

6 *Heptacodium micnoides*

Školky Ebben | Nizozemsko
Telefon +31 (0) 485 31 20 21
info@ebben.nl
www.ebben.nl

Revitalizace parku Riegrovy sady v Praze 2

Matouš Jebavý

Doc. Ing. Matouš Jebavý, Ph.D.

autorizovaný krajinářský architekt, vysokoškolský pedagog katedry zahradní a krajinné architektury FAPPZ ČZU v Praze, garant a vedoucí ateliérů B4 – Rodinná zahrada a M3 – Park, areál rekreace, přednášející pedmetů Systémy sídlení zeleně a Landscaping, člen IFLA, člen pracovní skupiny Krajinářská architektura ČKA

Riegrovy sady na Praze 2 jsou postupně komplexně revitalizovány s ohledem na původní koncepci Leopolda Batěka, jeho kompoziční principy i volbu dřevin. Jedná se o nemovitou kulturní památku. Park je revitalizován z hlediska architektonického i krajinářského. Oblast s ikonickým výhledem na Pražský hrad, oblíbené místo Pražanů vhodné pro trávení volného času a relaxaci na pobytových trávnících, byla zrealizována v roce 2019. Nově jsou stabilizovány a rekonstruovány okruhy cestního systému, včetně řešení zasakování srážkové vody do podzemních vsakovacích galerií. Díky tomu se veškerá dešťová voda vsakuje přímo v parku. Byla provedena rekonstrukce schodišť, původní vstupní brána, v parku byly umístěny nové skalní výchozy, mobiliář a nové výsadby. Realizace probíhá v etapách, v současné době je hotova realizace jižní části parku u Sokolovny a oblast hlavního výhledu, zrekonstruována je také historická brána Vozová. Projekčně je připravena revitalizace severní části parku.

Riegrovy sady jsou památkově chráněným městským parkem, který se nachází v Praze-Vinohradech. O historii tohoto parku a celkové studii úpravy parku jsem psal ve vydání 4/2011 tohoto časopisu. Za posledních osm let od doby, kdy článek vyšel, došlo k dalšímu významnému posunu v celkové revitalizaci této nemovité kulturní památky, na revitalizaci mám možnost se autorsky podílet.

Původní kompozici parku vytvořil významný český zahradní architekt počátku 20. století Leopold Batěk. Na modelaci i barevném tónování dřevinných hmot rámuji-cích výhledy se při založení parku podílelo množství zajímavých dřevin. Byly zde vysázeny solitery a skupiny stromů, často skupiny zástupců jednoho rodu v různých druzích a kultivarech, spolu s výrazně kvetoucími keřovými skupinami a záhony trvalek s cibulovinami, letničkami i okrasnými travinami. Jen keřovitých pivoňek zde bývalo před sto lety přes 200 variet a kultivarů. To vše bylo doplněno a sjednoceno prostornými trávníkovými plochami.

Rozvrh cest, opisujících okruhy s četnými krásnými dálkovými výhledy, využil vrstevnice svažité části parku. Vedle širokých promenádních cest a propojených okruhů zde vznikla také menší intimní zákoutí a zklidněná místa. Nacházely se zde i dva rybníčky. Řada zpevněných ploch v parku sloužila jako hřiště pro veřejnost, jejich členění a prostorová orientace vycházela z městského parku Kanálky, jejímž ústředním motivem byl velký travnatý palouk a hlavní promenáda. Park byl chráněn důkladným obvodovým dřevinným pláštěm. Původní ná-

vrh úpravy parku od Leopolda Batěka se bohužel ve své grafické podobě nezachoval, proto pro identifikování principů původních úprav byly využity alespoň mapy dendrologického průzkumu parku z 60. let 20. století. Hlavní původní kompoziční principy jsem indentifikoval při zpracování studie celkové revitalizace v rámci zpracování komplexního průzkumu. Jedná se zejména o geniální rozmístění dřevin v hlavním průhledu na Hrad: vysoké jehličnany jsou vysázeny při severní hraně průhledu, takže v zimním období, kdy tyto dřeviny přebírají hlavní roli, nedopadají jimi vržené stíny do volné travnaté plochy výhledu, ale do porostu za nimi. Stíny tak neruší kompoziční vyznění hlavního pohledu na Pražský hrad a Petřín. V kompoziční vyváženosti pohledu se zároveň uplatňovaly původně hojně využívané výsadby bříz, které svou bílou barvou kmene jemně vyvážily hmotu jehličnanů. V celkové vyváženosti kompozice se zároveň uplatňují porosty vzdáleného kopce Petřína. Na téměř pohádkové atmosféře bočního výstupu pozorovatele podél hlavního výhledu se na podzim podílel porost bříz svými zlatými listy (viz porovnání s malbami významného secesního vídeňského malíře Gustava Klimta). Působení kompozice porostů hlavního výhledu na Hrad takto Leopold Batěk promyslel ve všech ročních obdobích. Mnou navržená revitalizace krajinářského řešení proto doplnila dřeviny ve výhledu a v dřevinném rámci výhledu v intencích těchto původních principů. Dosázeno bylo cca 50 nových stromů, některé ve formě vícekmennů, jedná se o různé druhy, stabilizující kompozici, prostor opět po letech, podle popsáných zásad, prosvětluje nové výsadby bříz.

| Nový skalní výchoz

| Odpočinek v prostoru hlavního výhledu na Pražský hrad

| Nové cesty v parku

Původní stav brány Vozová

Zrekonstruovaná brána Vozová

Park je známý svými prostornými loukami, na kterých se mohou lidé slunit, sestavou komponovaných harmonických výhledů a průhledů a především nezapomenutelnou vyhlídkou na Prahu a Pražský hrad, která představuje vrchol dojmové gradace procházky parkem. V parku však člověk najde i intimní zákoutí v téměř lesním prostředí.

Celková koncepce revitalizace parku Riegrovy sady

V letech 2010–2011 jsem měl možnost navrhnout celkovou koncepci revitalizace parku. Tato studie je v etapách naplňována projekty revitalizace jednotlivých ucelených částí parku, které zpracovávám postupně, podle finančních možností Městské části Praha 2, která je investorem. Mezi nejdůležitější řešené oblasti revitalizace patří rozvoj komunikací v parku včetně návrhu jejich povrchů (řeší se celková koncepce výměny povrchů cestní sítě parku a kompoziční dotvoření stávající cestní sítě), dále jde o budoucí propojení parku Riegrovy sady a parku Rajska zahrada, řešení ochrany parku proti nežádoucímu vjezdu vozidel, vyřešena je revitalizace prostoru hlavního výhledu na Prahu a Pražský hrad. Kompozičně je dotvářeno krajinářské řešení parku. Koncepčně je tak řešena problematika výchovy a dosadby jednotlivých skupin porostů v parku a jednotlivých tematických celků parku, obnova romantické „lesní“ partie parku s modelovanými pařezy a kořeny, obnova historického pítka poblíž objektu Mlýkárny a litinové historické pumpy, úprava okolí Ptačího obelisku. V nejbližší době dojde k celkové obnově objektu areálu služeb Vozová – Italská. Rekonstruována již byla historická Vozová brána, v budoucnu je počítáno s umístěním nového vodního prvku v parku – jezírka přírodního charakteru. V již revitalizovaných částech parku došlo k realizaci nové koncepce automatických závlah a nové koncepce zasakování dešťových vod.

První proběhlou etapou realizace byla nová úprava jižní části parku, popsána ve výše zmíněném článku – jednalo se o oblast nad ulicí Polská, pod budovou Sokolovny. V roce 2017 byla zrekonstruována historická brána Vo-

zová a v roce 2019 proběhla revitalizace nejvýznamnější části parku – oblasti hlavního ikonického výhledu na Prahu a Pražský hrad.

Rekonstrukce historické brány Vozová

Celkovou rekonstrukci brány Vozová, která se dochovala pouze v torzu zdiva, jsem navrhl v roce 2016, v roce 2017 proběhla realizace rekonstrukce této brány. Nově byly opraveny a dostavěny chybějící zděné pilíře brány, které byly osazeny pískovcovými koulemi, umístěnými na jejich vrcholech. Zachované zdivo bylo odborně zrestaurováno a odsoleno pomocí speciálních zábalů z papíroviny. Nově vyrobena a osazena byla nová kovová brána. Pro bránu byly připraveny dva návrhy, jeden soudobý a jeden vycházející z dochované historické fotodokumentace. Tato varianta byla vybrána památkáři k realizaci. Posouzení přitom probíhalo na základě modelů brány vytvořených pomocí 3D tisku.

Revitalizace prostoru hlavního výhledu na Prahu a Pražský hrad

Komplexní projekt na celkovou revitalizaci prostoru parku s hlavním výhledem na Prahu a Pražský hrad jsem vypracoval v roce 2016. Jednalo se o komplexní architektonické, stavební, terénní a vegetační řešení úpravy této části parku. V roce 2018 a 2019 proběhla také realizace nových úprav tohoto prostoru.

Jedná se o oblast parku nad pomníkem F. L. Riegrova. Architektonické a urbanistické řešení revitalizace vychází ze stávajícího dochovaného řešení této části parku. Nově jsou komplexně zrevitalizovány porosty této části parku na základě identifikovaných a popsanych kompozičních principů. Proběhla dosadba nových stromů a soliterních i pokryvných keřů, v jarním období je prostor rozzářen několika tisíci nově vysazených cibulovin. Nově je zrekonstruován cestní systém v celém řešeném území, cesty si zachovávají původní půdorysné členění a v maximální možné míře i charakter příčné profilace. Kombinován je probarvený asfaltový povrch cest s bordurou z žulových kostek, žulovou mozaikou a bočními mlato-

Revitalizované schodiště
k Sokolovně

vými cestami. Zrekonstruovány jsou nízké cihelné obru-
by podél ulice Italská a podél ulice Na Smetance, vybu-
dována je nová nízká vápencová zídka a nad ní je nově
położen stylizovaný skalní výchoz z pískovcových plátů,
umítný v prostoru pod mahalebkovým sadem. Veškeré
dešťové vody jsou zachyceny v řešeném prostoru parku,
zasakování vody probíhá prostřednictvím speciálních
vsakovacích galerií. Vybudována je nová automatická
závlaha nových pokryvných výsadeb svahů a trávníků
v okolí pomníku F. L. Riegra.

Chytré hospodaření s dešťovou vodou

Velmi důležitá je v tomto parku „chytrá“ koncepce prá-
ce s dešťovou vodou. Veškerá dešťová voda je v prostoru
celé nově revitalizované části parku plně zasakována
prostřednictvím odvodu vody do rozsáhlých podzem-
ních vsakovacích galerií, do kterých je navedena nově
vybudovaná dešťová kanalizace cestního systému. Deš-
ťová voda tak sytí na mnoha místech, prostřednictvím
vsakovacích galerií, podloží parku a následně je opět vy-
užita dřevinami rostoucími v parku. Se stejnou koncepcí
počítá také revitalizace další ucelené části parku v oblas-
ti nad ulicí Vozová. Projekt pro tuto část parku (v úrovni
DUR – DSP) je již zpracován, nyní probíhá územní řízení.
Realizace této části parku proběhne ihned po vydání pa-
trůčnických povolení, a to v letech 2020–2021.

V parku Riegrovy sady postupně dochází, jak bylo popsá-
no, k novým rozsáhlým komponovaným výsadbám stro-
mů, keřů, pokryvných keřů a cibulovin, k umístění nového
mobiliáře i nových skalních výchozů. V části parku nad
ulicí Polská a podél ulice Na Smetance i podél části ulice
Italská jsou nově zrealizovány rozsáhlé výsadby svahů –
partie využívající nízkých pokryvných keřů, které jsou za-
vlazovány prostřednictvím kapkové závlahy. Mikroklima
parku se tak výrazně mění k lepšímu a poskytuje příjemné
prostředí pro rekreaci obyvatel Prahy.

Závěr

Celková revitalizace parku je navržena jako postupná, je
realizována v rámci jednotlivých ucelených etap. Dosud

byla provedena revitalizace 1. etapy, spojená s realizací
prostoru jižní stráně parku na ulici Polská. V roce 2017
byla zrealizována rekonstrukce historické brány Vozová
v zadní části parku a v roce 2019 proběhla celková re-
vitalizace prostoru hlavního výhledu na Prahu a Pražský
hrad. Další etapy realizace budou následovat v průběhu
několika následujících let. Při zpracovávání projektů
i následné realizaci je vždy v týmu autora přítomna celá
řada odborných profesí – jedná se o restaurátory s licen-
cí Ministerstva kultury pro kamenné prvky, umělý ká-
men i kovové prvky, autorizovaného inženýra pro vodní
stavby, autorizovaného statika a další odborné profese.
Vše zároveň probíhá v přímé diskuzi se zástupci Národ-
ního památkového ústavu v Praze a Odboru památkové
péče Magistrátu hlavního města Prahy.

Revitalisation of Riegrovy sady park in Prague 2

*The Riegrovy sady park in Prague 2 is undergoing gra-
dual revitalisation aimed at restoring the original con-
cept of Leopold Batěk, both in terms of composition
principles and the range of species. The park is listed as
a cultural heritage. The revitalisation covers the as-
pects of both architecture and landscape design. An
area offering an iconic view of the Prague Castle is a
leisure site for relaxing on the lush lawns was establis-
hed in 2019. The new achievements cover the stabilisa-
tion and reconstruction of the paths, including the new
rainwater drainage system that allows for absorption
of all the water directly in the park, through underg-
round absorption systems. The stairs were restored
along with the original entrance gate; there are new
rocky sections, benches, and new plantings. The pro-
ject is delivered in phases, and the currently completed
sections include the southern parts of the park near So-
kolovna and the main viewpoints; the historical Vozo-
vá gate has been reconstructed as well. A project for
revitalisation of the northern section of the park has
already been prepared.*

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE:
Pacáková – Hošťálková B. a kol.
- Zahrady a parky v Čechách, na
Moravě a ve Slezsku, Libri, Praha
2004.

Pacáková – Hošťálková B. a kol.
- Pražské zahrady a parky, vydala
SZKT, Praha 2000.

Bašeová O. – Pražské zahrady,
Panorama, Praha 1991.

Horký J. – Zahrada Kanálka,
Zahrada - Park - Krajina č.
4/2006, Praha 2006.

Tůmová D. – Riegrovy sady –
studie rekonstrukce, Praha 1995.

Jebavý M. – Revitalizace jižní
stráně parku Riegrovy sady
v Praze 2, Zahrada - Park -
Krajina č. 4/2011, Praha 2011.

Jebavý M. – Studie celkové
komplexní revitalizace parku
Riegrovy sady v Praze 2, Praha
2010 - 2011.

Jebavý M. – Projekt celkové
revitalizace jižní stráně parku
Riegrovy sady v Praze 2, Praha
2010 - 2011 (DUR, DSP, DVZ),
realizováno 2011.

Jebavý M. – Projekt rekonstrukce
Vozové brány, Praha 2016 (DUR,
DSP, DVZ), realizováno 2017.

Jebavý M. – Projekt celkové
revitalizace stráně nad pomníkem
F. L. Riegra – projekt celkové
revitalizace prostoru hlavního
výhledu na Prahu a Pražský hrad,
Praha 2016 - 2017 (DUR, DSP,
DVZ), realizováno 2019.

Jebavý M. – Projekt celkové
revitalizace části parku nad ulicí
Vozová (DUR, DSP, DVZ). 2019,
předpokládaná realizace 2020
- 2021.

Foto autor

Park v mokřadech (Parc de Marxalenes) ve Valencii

Ing. Jan Jonáš Joki

absolvent oboru ZAKA na ZF Mendelu. V současné době žije mezi Valencií, Prahou a Vysočinou. Projektuje sadové úpravy pro RVW s.r.o. v Praze, na Vysočině projektuje a realizuje dlouhodobý rozsáhlý zahradní projekt a ve Valencii se učí nárokům rostlin v extrémních podmínkách.

Jan Jonáš Joki

Ve Valencii žiju s přestávkami již od roku 2006. Je to město hlučné, stísněné a plné pálicího slunce. Když hledám samotu a klid s výhledem do zeleně, vezmu kolo a jedu 15 kilometrů za město – nebo si můžu jít sednout do některého s klidných zákoutí parku ve čtvrti Marxalenes.

Na mírném svahu kopce, na němž se rozkládá valencijská čtvrť *Benicalap*, tam, kde dříve ze země tryskal pramen (doloženo) a kde se pak voda rozlévala mezi bujnými trsy rákosu (tak si to alespoň představuji), se dnes nalézá jeden z nejpodařenějších parků Valencie. Název čtvrti, jejíž jméno park nese, pochází snad z arabštiny a v jeho jádru je slovo »mokřad«.

Park byl otevřen veřejnosti v roce 2001, ale práce v něm pokračují dodnes, zejména na rekonstrukci původních

statků (*alquerías*), které byly ponechány na svém místě (a svému osudu), zatímco kolem rostly nové čtvrtě města. Stejně jako stará drážní stanice, i budovy statků dnes slouží městu jako sociální, vzdělávací a volnočasová centra. Hlavní osu parku tvoří promenáda lemovaná platany a cypríši, a respektuje původní trasování dráhy Valencia – Llíria. Vedlejší osou je ulička *Muntanyana*, přiléhající k promenádě takřka v pravém úhlu. Tyto dvě osy dělí park na tři odlišné části: Zahrada, Záhumenky a Les. Kolem středověkých

1 Bývalá zastávka Marxalenes, v pozadí statky a část Zahrada

2 Pohled přes hlavní promenádu k Záhumenkům

3 Záhumenky

statků a staré drážní budovy (spojení, komunikace) byly vysazeny rostliny z různých koutů světa, jako žakaranda, melie, lagunárie, strelície atd., ale je zde i část, která evokuje sad s podrostem aromatických bylin – ergo Zahrada). Část *Záhumenky* kombinuje domácí středomořské a introdukované druhy užitkových rostlin (zelenina, ovoce, léčivky a okrasné rostliny). Obě tyto části jsou navrženy na pravoúhlém rastru definovaném zavlažovacími kanály.

Zatímco první dvě zóny jsou otevřeny slunci, část les je hrou světla a stínu. Z hlavní promenády se odděluje řada cest, které se stáčí a některé se sbíhají až nahoru, směrem k „prameni“, tj. jezírku, které jej představuje. Každá z hlavních cest nese název dominantního druhu stromu. Všechno jsou to domácí nebo zdomácnělé rostliny. Máme zde například *Paseo del Roble* – *Quercus faginea*, *del Sauce* – *Salix alba* a *babylonica*, *del Pino* – *Pinus halepensis*,

4 Ulička Muntanyana a lesní partie

5 Jilmová cesta (*Ulmus pumila*) s podrostem paznehtíků a kosatců

6 Bazén v části Záhumenky

P. pinea atd. V podrostu převládají řečiky (*Pistacia lentiscus*), žumara (*Chamaerops humilis*), myrta, paznehtík, barvínek, cist (*Cistus albidus*) atd.

Na křížení cest se nacházejí odpočívadla, která, když se správně nasměrujete, nabízejí pohledy stejné, jako některá místa ve valencijské krajině. A voní to, voní to pryskyřicí a myrtou a po dešti i vlhkou zemí a večer se dělá mlha – to když přijedete správně, tedy v březnu nebo listopadu, a máte to štěstí, že zaprší.

Ostatně vodě, která je ve Valencii ceněna, alespoň teoreticky, byla při návrhu přisouzena jedna z hlavních rolí. Měla se rozlévat z jezírka v horní části parku – kanály, které evokují tradiční zavlažovací kanály valencijských sedláků; měla tryskat z 19 fontán (většinou mramorové bloky různého stupně sošnosti) a měla zrcadlit věčně modré valencijské nebe na hladině sterilního obdélníkového bazénu v Záhumencích. Zbyla jen v horním jezírku a v bazénu. Jak tomu tak bývá, technické prvky v parcích vyžadují pravidelnou údržbu a na tu jsou ne vždy zdroje. Budiž to ponaučením pro všechny tvůrce ve veřejném prostoru – méně je opravdu více. Naštěstí měl architekt Amparo Medina Piles k ruce zahradnické studio *Babilonia* (ve Španělsku profese krajinářského architekta takřka neexistuje), a tak rostliny, většinou autochtonní, prospívají, a to mnohem nezávisleji na přísunu peněz z rozpočtu města. Jsou to rostliny, které tu hrají prim, na rozdíl od jiných valencijských parků, kde pro stavby a beton často květinu nevidět.

Více informací (ve španělštině) zde: <http://www.jdiezarnal.com/valenciaparquedemarxalenes.html>
<http://jardins.valencia.es/es/jardin/parque-de-marxalenes>
<https://valenciablancocynegro.blogspot.com/2014/03/edificio-y-semirotunda-de-marxalenes.html>

Resumé

Park V mokřadech, Parc de Marxalenes, Valencia

This article is about the Marxalenes park in Valencia, which is, according to the author, one of the best parks in Valencia, at least in terms of plant usage and its user-friendliness. It was opened in 2001 on the site of the former Valencia – Liria railway. The railway station, as well as some nearby farm houses form part of the park today and are given social, leisure and educational uses.

The park has three distinct parts – the Garden, the Fields and the Wood. They all lie alongside the main promenade lined with Plane and cypress trees, forming the axis of the park. The main theme of the park is water and the park itself bears the name of neighbourhood, which means marshes. Unfortunately, many of the park's features do not overflow with water as the initial design intended – the irrigation canals and the fountains (made of blocks of marble) are as dry as sand. Therefore the main protagonists are the plants. Such display of autochthonous plant is nowhere else in Valencia to see. In some places, you may think you are in some corner of the mountains of Valencia and not in the middle of a busy Mediterranean metropolis. Definitely a place worth visiting. ■

Lesopark Skalky získal Cenu SZKT v soutěži Park roku 2019

Maxim Turba

Ing. Maxim Turba

absolvent MZLU, obor zahradní a krajinářská architektura, autorizovaný krajinářský architekt a místopředseda České asociace pro krajinářskou architekturu

Soutěž Park roku vyhlašuje profesní sdružení Svaz zakládání a údržby zeleně od roku 2003. Účelem soutěže je zdůraznit nutnost tří etap vzniku díla: projektu, realizace a údržby, jejichž postavení je nezastupitelné a časově neopominutelné. Posláním soutěže je upozorňovat na nezastupitelnou funkci zeleně v městském prostředí, prezentovat kvalitní díla krajinářské architektury laické veřejnosti, podporovat snahu realizačních firem zvyšovat kvalitu své práce a umožnit zadavatelům, tvůrcům a realizačním firmám srovnávat a vzdělávat se.

Soutěžní porota složená se zástupců univerzit, výzkumných ústavů a oborových organizací letos navštívila během tří dní 14 realizací krajinářské tvorby. Letošní ročník soutěže byl obsazen velkým počtem nadprůměrně kvalitních realizací. Specifikem byl i rozmanitý charakter realizací. Přihlášeny byly parky rozličné jak charakterem svého založení (nově vzniklá díla versus rekonstrukce), tak velikostí či místem ve vztahu k urbanismu města (centrum versus příměstský park).

Cenu Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu, z.s., získal parkový les Skalky v Novém Jičíně. Autorem projektu je profesor Ivar Otruba, významný krajinářský architekt, který je mimo jiné čerstvým laureátem pocty České komory architektů za rok 2018. Investorem reali-

zace je Město Nový Jičín, zhotovitelem díla pak firma Gabriel s.r.o. V současné době je péčí o dílo pověřena firma Zábojník – contractor, s.r.o. Výměra celého lesoparku je 50,8 ha.

Projekt byl zpracován na základě ideové studie parkového lesa města Nový Jičín, vytváří společensko-sportovní, oddychový a naučný prostor doplňující přírodní rámec pomocí krajinářských, zahradně architektonických a svébytných výtvarných prvků. Hodnota díla je především ve velkorysém pojetí příměstské krajiny transformované v rozsáhlý lesopark, který propojuje městské prostředí s výraznou krajinou pohoří Beskyd s jejími přírodními i urbánními prvky. Kompozice návrhu graduje od zahradních úprav přírodně-krajinářského parku na okraji

Foto na této dvoustraně
Lukáš Pelech a archiv firmy Gabriel

města k rozvolněným prosluněným loukám se Slunným hájem a expozicí růžovitých rostlin. Na svažitém pozemku s jižní expozicí jsou vytvořeny jednotlivé obloukovitě upravené odpočinkové terasy. Vysazeny jsou zde různé typy růží doplněné stromovými taxony růžokvětých rostlin – okrasnými třešněmi, slivoněmi, jabloněmi a hrušněmi. Centrální prostor je doplněn lehkou konstrukcí „Slu-

nečního pavilonu“, slunečními hodinami a sezením. Originálními prvky jsou konstrukce pro popínavé růže v kombinaci materiálů kovu a dřeva.

Porota soutěže ocenila především velkorysost a rozsah projektu a realizace, nadčasový krajinářský přístup, vytvoření přechodu města do okolní krajiny vytvořením cenného místa pro krátkodobou rekreaci obyvatel.

1. MÍSTO: Revitalizace parku Tyršovy sady v Pardubicích

Jedná se o dílo krajinářského architekta Tomáše Jiráňka a architekta Marka Lehmannna. Porota ocenila především tyto skutečnosti: projekt Revitalizace sadů vzešel z architektonické soutěže; navržen byl jasný koncept promenády, na kterou jsou vhodně navázány jednotlivé užitékové

funkce parku; stavební objekty a krajinářské řešení parku je řešeno s vysokou profesionalitou. Investorem je Statutární město Pardubice, zhotovitelem firma BAK stavební společnost, a.s. Výměra parku 5,2 ha.

Foto New Visit

2. MÍSTO: Revitalizace okolí Národního muzea a Čelakovského sadů

Druhé místo v soutěži bylo uděleno dvěma parkům vzhledem k rovnosti hlasů. Při kvalitní a intenzivní obnově okolí Národního muzea a přilehlých sadů byly využity trvalkové záhony různého charakteru v míře vzbuzující očekávání především z hlediska následné péstební péče. Autorem projektu a především jeho krajinářské části je Ing. Ondřej Fous. Investorem Městská část Praha 1 a realizační firmou firma Garpen zahradnická spol. s.r.o. Výměra je 2,1 ha.

Foto Renata Ondroušková

2. MÍSTO: Revitalizace Velískovy zahrady v Malenovicích

Revitalizace Velískovy zahrady je drobná realizace okrajové části Zlína. Z bývalých užitkových zahrad byl realizován veřejný prostor propojující dosavadní charakter místa se soudobými prvky krajinářské architektury, vhodně umístěnými a řešenými herními prvky a mobiliárem. Autorem projektu jsou Ing. Zuzana Řezníčková, Marcela Sedlářová – Projektová kancelář A-S, investorem Statutární město Zlín a zhotovitelem firma ACRIS zahrady s.r.o. Výměra zahrady je 0,52 ha.

Foto Acris

3. MÍSTO: Obnova centrální části Královské obory Stromovka v Praze

Porota ocenila především profesionální přístup k realizaci a správě uvedeného díla při vědomí složitých návazností v tomto území. Hodnotný je především citlivý návrat vodních ploch, přínos k zvýšení atraktivity celého parku a kontinuita a profesionalita v péči o park. Autorem projektu je firma Ing. Pavel Šimek – Florart, investorem Hlavní město Praha, zhotovitelem PSS Bohemia, s.r.o. a Lesy hl. m. Prahy (LHMP). Výměra celého parku je 20 ha.

Foto Lubomír Stibůrek

Další realizace oceněné v soutěži Park roku 2019

1 Cena děkanky ZF MENDELU –
park pod kostelem v Tišnově
Foto Miloš Buček

1

2 Cena děkana FA ČVUT Ústí
nad Orlicí – park u kostela v Ústí
nad Orlicí
Foto archiv města Ústí nad Orlicí

2

3 Cena Svazu školkařů ČR –
lesopark Skalky v Novém Jičíně
Foto Lukáš Pelech

3

4 Cena Jaroslava Machovce
– Podzámecké alpinum
v průhonickém parku
Foto Oliver Beneš

4

5 Cena Václava Weinfurtera –
hřbitov v Dolních Břežanech
Foto Zdenek Sendler

5

6 Čestné uznání – Park
Hrabovjanka v Ostravě
Foto Jana Batelová, Jana
Václavíková

6

7 Cena veřejnosti – Masarykovy
sady v Lounech
Foto Alena Burešová, Žaneta
Černá

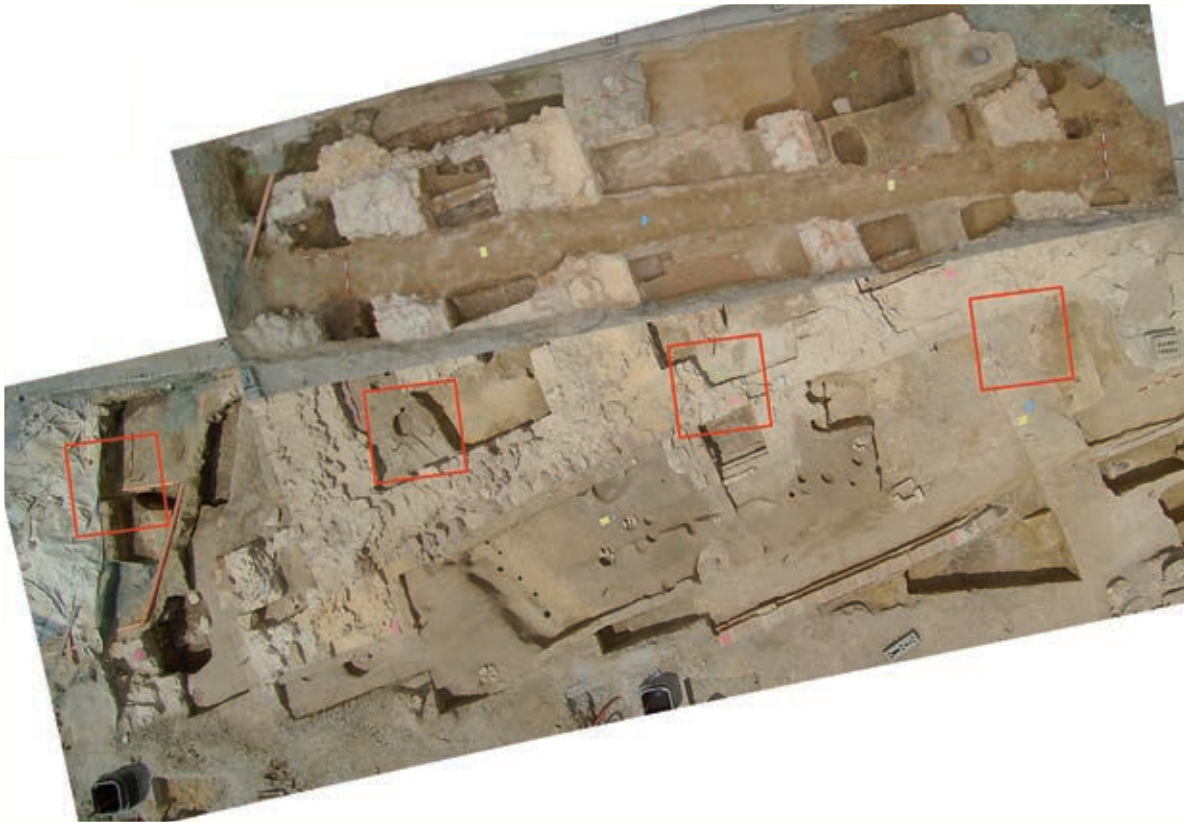

7

Resumé

Park of the Year 2019 competition

The article summarizes the results of the Park of the Year 2019 competition. The individual awarded projects are presented and characterised, with special focus on the Skalky forest park in Nový Jičín that received the Landscape Architecture Society Award. ■

Téma: Spolupráce

Jedeme v tom všichni

Vliv mulčovacího materiálu na trvalkové výsadby

Mezioborová spolupráce zahradník a s archeologem

Trvalková louka v Třeboni

Od mykorhizy k Wood Wide Web

Zodpovědné je hledat smysluplná a funkční řešení

Spolupráce na ulici

Jedeme v tom všichni

Jana Pyšková

Ing. Jana Pyšková

autorizovaná krajinářská architektka, vystudovala Fakultu agronomickou VŠZ v Brně (nyní MENDELU), obor zahradnictví. Během let si doplnila znalosti a zkušenosti a stala se krajinářskou architektkou. Ve své praxi se věnuje soukromým veřejným projektům. Její projekty byly několikrát oceněny v soutěžích Zahrada roku. Je propagátorkou zodpovědného přístupu ke krajině a hospodaření s dešťovou vodou. Je členkou správní rady SZKT, předsedkyně sekce Česká asociace pro krajinářskou architekturu, kterou pomohla probudit po létech nečinnosti. Letos byla hlavní organizátorkou dvou mezinárodních konferencí, zajišťovaných ČAKA – SZKT (Plánování zelené a modré infrastruktury a Urbanscapes 2019).

Současný svět se vyvíjí tempem, které lze jen stěží sledovat. Našemu světu zdánlivě velí rychlý vývoj technologií, ovšem jsou oblasti, kterých se to téměř nedotýká, anebo lidé, kteří se úmyslně přetechizovanému „google“ světu vyhýbají. Je úplně jedno, zda člověk trpí klimatickou depresí, nebo naopak změnu popírá. Je to fakt. Jedinou cestou k záchraně je racionální a konstruktivní přístup, informovanost a spolupráce. Klimatickou změnu nezmírní sami politici, klimatologové, vodohospodáři, urbanisti ani sami krajinářští architekti se zahradníky.

Jakou roli v tom hrajeme my, profesionálové z oborů, které zdánlivě nemají na společenský vývoj velký vliv? Podstatou práce zahradníka, zahradního designéra i krajinářského architekta je právě multidisciplinarita. Musíme vědět čím dál více věcí, ale nejsme schopni vše obsáhnout – a proto jsme zvyklí se ptát specialistů, případně je zvát ke spolupráci.

Jiná je bohužel často praxe plánování v obcích, městech, krajině, ve stavební projekci. Vidáme nekoncepční a zúžený přístup malých i velkých investorů, státních i privátních. Po zahradních někdy požadují práci, která nemá návaznosti prostorové ani časové, krajinářští architekti jsou oslovováni ve fázi, kdy už je vše dáno a ne vždy šťastně naplánováno.

Kde je ten můstek mezi našimi obory a klimatickou změnou? Právě v naší „rozdrobenosti“ a sepětí s přírodou. Ta nám neustále připomíná, že vše je jednou poprvé, co platí léta, nemusí najednou platit vůbec, vede nás k po-koře a flexibilitě. V naší zemi se už také začalo mluvit

o „zelené“ či „modrozelené infrastrukturu“¹⁾ – principu plánování a péče o krajinu. Politikům, technokratům a ekonomům je někdy nesrozumitelný, nám je blízký. Víme, že stromy porostou snadno jen tam, kde jsou přirozeně dobré podmínky. Víme, že zdravé řeky s rozlivy, terénní deprese, mokřady a menší polní celky jsou záchrannou brzdou, kdežto kanály a přehrady jsou lákavou stavební investicí, ale klimatickou krizi neřeší. Vysázet milion stromů v Praze nebo deset milionů v zemi je velká ambice, ale zatím nejsme schopni vytvořit podmínky pro stávající stromy...

Zahradníci a krajináři mohou přispět – svými znalostmi, schopnostmi, předvídavostí a právě i uměním mezioborové spolupráce. Máme se zapojovat, klidně se i vnucovat do procesů plánování krajiny jak na celostátní, tak lokální úrovni (krajinou chápeme nejen pole a lesy, ale i město). Musíme se umět vyjadřovat odborně, důvěryhodně, užívat ekonomické ukazatele. Má to ale dvě podmínky – naučit se spoustu nových věcí a dát o tom

Times Square je rozsáhlá křižovatka a oblast mezi Broadway a Sedmou avenue na Manhattanu v New Yorku. Oblast nese přezdívku „křižovatka světa“ (Crossroads of the World). Náměstí má status světové památky a je jedním ze symbolů New Yorku. Na jihovýchodním rohu Times Square se nachází začátek Lincolnovy dálnice, první silnice procházející napříč Spojenými státy. Během jednoho roku se proměnila z přetíženého dopravního uzlu v místo shromažďování

vědět. Najdeme společný jazyk s vodohospodáři, dopravci, urbanisty, vzájemně respektujeme pravidla své práce a společně hledíme cesty, jak měnit svět. Předkládáním společných komplexních řešení městům a krajům lze vytvořit tlak na správce sítí a dopravní infrastruktury. Pak snad místo rigidního trvání na zaběhnutých řešeních budou ochotni ke změnám...

Komplexní přístup a spolupráce jsou základem plánování odolných měst: místo pro stromy může vzniknout na místě silnic, pokud se promyslí dopravní systém a zavedou se dopravní opatření jak motivující, tak sankcionující. Není to nereálné – proměnit Manhattan „zasekaný“ auty na město přátelské vůči chodcům a cyklistům s fantasticky rychlými autobusy trvalo... vlastně rok! Cestu autobusům MHD velmi snadno zajistily drakonické pokuty neukázněným řidičům, autobusy tak díky vymezeným pruhům a naskakující zelené nabídly rychlou a pohodlnou alternativu. Na místě nevyužitých koutů vznikly parčíky pomocí zábran, květináčů a pár kousků nábytku. Objevily se bezpečné cyklostezky a nové stromy.

Sídla nejsou planety, ale součást „krajinné tkáně“. Spolupracovat musejí resorty, kraje, města, jejich části a obyvatelé. K řešení dopravní situace v metropolích nemá sloužit jen zpoplatnění vjezdu, ale i vybudování pohodlných parkovišť P+R s možností nakoupit, odskočit si a pohodlně dojet do práce do města. Zvýhodnit na velkých silnicích vozidla, v nichž cestuje více lidí. Posílit vlaky. Podpořit malé obce na železnici, aby mohly u nádraží vybudovat parkoviště, ideálně podzemní. Stát má podpořit venkov dobrou infrastrukturou, levným rychlým internetem a službami, aby lidé nemuseli za prací do města. Takové tendence bohužel zatím nepozorují. Budme nositeli myšlenek o mezioborové spolupráci a s dobrými vztahy a kvalitní spoluprací začneme mezi sebou. Společnost pro za-

hradní a krajinářskou tvorbu je platformou, na které mezioborová spolupráce funguje už třicet let. Letos jsme zorganizovali řadu akcí, které jsou v podstatě vždy příkladem spolupráce – mezi našimi obory, s jinými organizacemi, kolegy ze zahraničí.

Příklady mezioborových akcí SZKT v roce 2019

- Plánování modrozelené infrastruktury s IPR Praha <https://www.facebook.com/camppraha/videos/408356943326379/>
- Strom pro život, který není zdaleka jen pro arboristy <http://www.szkt.cz/akce-szkt-clanky/strom-pro-zivot-zivot-pro-strom-xviii.-ke-korenum.html>
- opravdu mezioborová mezinárodní akce Urbanscapes 2019 v Ostravě (www.urbanscapes2019.cz)
- Dny zahradní a krajinářské tvorby v listopadu Budoucnost je dnes (listopad 2019) <http://www.szkt.cz/akce-szkt-clanky/24.-rocnik-dny-zahradni-a-krajinarske-tvorby-2019.html>

Resumé

We all are in it together

The climate change affects every human being on the planet, whether we like it or not. Horticulture and landscape architecture provide lots of valuable knowledge and skills that may help us to adapt to the changing climate. We need to collaborate within our field as well as with other disciplines, and to change our approach to planning landscape, both urban and rural. An example of a successful concept of such a solution is the transformation of the lower part of Manhattan where the traffic system had been reorganised in order to give priority to public transport and make space for cyclists and pedestrians. ■

1) Systém přírodních a přírodních blízkých zelených (vegetačních) a modrých (vodních) prvků, které by společně měly tvořit síť, podobnou technické či dopravní infrastruktuře. Stejně jako ony nekončí ta modrozelená na hranici katastru, obce, státu. Stejně tak vodní tok nekončí na geografické hranici, déšť padá na celou krajinu a voda stéká v závislosti na morfologii terénu.

1 Bezpečná cyklostezka vznikla záborem jednoho jízdního pruhu a instalací masivních květináčů, které společně chrání cyklisty před auty

2 Instatní řešení vytváří klidovou zónu pro posezení na bývalé „silnici“. Rychlá proměna slouží k prověření fungování nového uspořádání a může být překlopena v trvalejší hodnotný koncept

Foto autorka

Vliv mulčovacího materiálu na trvalkové výsadby

Radek Prokeš

Ing. et. Bc. Radek Prokeš, Ph.D.

absolvent oboru Zahradní tvorba na katedře Zahradní a krajinné architektury na České zemědělské univerzitě v Praze a oboru Architektura a Urbanismus na FA ČVUT v Praze (ukončeno bakalářským titulem). V tomto roce obhájil doktorský titul na České zemědělské univerzitě v Praze.

Mulč. V dnešní době slovo hojně skloňované napříč naším oborem. Každý s ním někdy pracoval. Někdo se mu brání, jiný experimentuje. V praxi se můžeme setkat s velkým množstvím mulčovacích materiálů. Některé jsou známé a dalo by se říci „osvědčené“, jako kůra nebo netkaná textilie, jiné se do praxe dostaly až v posledních letech. Příkladem novodobých materiálů je například štěrk. Permakultura nabízí slámu nebo karton. Velký výběr variant vždy nastoluje otázku „nejlepšího produktu“. Na ni neexistuje snadná odpověď a na České zemědělské univerzitě v Praze jsme se rozhodli na některé její aspekty odpovědět.

Proč mulčujeme

Laická a mnohdy i odborná veřejnost je přesvědčena, že hlavním cílem mulčování je zamezit růstu plevelů, a to po celou dobu existence záhonu. V mulči přeci neroste plevel. Již tady se skrývá kámen úrazu mezi očekáváním a realitou. Plevel časem vyroste na každém mulčovacím materiálu. Mulč ho tedy jen potlačuje. Růst plevelu fakticky omezují vysazené trvalky. Zamulčováním záhonu pouze vypomáháme v prvních letech trvalkám, aby dostatečně narostly a zarostly plochu záhonu.

Mulčování má samozřejmě další výhody, o nichž se již tolik nemluví. Modrozelená infrastruktura dnes hýbe světem, jak jsme mohli vidět v říjnu v Ostravě. Mulč je jednou z opomíjených součástí. Snižuje množství odparu vody z půdy. Zároveň chrání půdu před erozí deštěm v době vegetačního klidu. V neposlední řadě organické materiály obohacují půdu o humusové látky.

Pokusy

Jak již bylo zmíněno, na ČZU v Praze byly založeny pokusy zabývající se vlivem mulče na trvalkové záhony. Pokusy byly založeny na jaře roku 2015 na plochách Demonstrční a výzkumné stanice v Praze-Troji, Katedry zahradnictví a tento rok tak zakončují pátou sezónu. Výzkum byl založen ve spolupráci s Českým spolkem perenářů, který pomohl bezplatně obstarat rostlinný materiál. Celkem bylo použito 972 ks trvalek poskytnutých zdarma ze čtyř trvalkových školek, jmenovitě trvalkovou školkou Pereny, Botanickým zahradnictvím Holzbecherovi, Zámeckým zahradnictvím Ctěnice a Zahradnictvím Krulichovi. Díky slunné expozici byly zvoleny rostliny z volných ploch podle německé klasifikace (Hansen a Stahl, 1984). Stanoviště bylo vyhodnoceno jako Freifläche 1 a Freifläche 2, tj. osluněné volné plochy, spíše sušší. Rostliny jsou zastoupeny jak trsnaté (např. *Echinacea* sp.) tak výběžkaté (např. *Geranium* sp.). Vysazený

byly konkrétně: *Coreopsis verticillata* 'Grandiflora', *Echinacea purpurea* 'Deep Rose', *Geranium sanguineum* 'Ankum's Pride', *Hemerocallis* 'Stella D'Oro', *Heuchera sanguinea* 'Leuchtkafer', *Salvia nemorosa* 'Caradonna'. Vybrány byly jak tradiční mulče známé mezi zahrádkáři i profesionály, tak méně známé varianty, s nimiž pracuje již zmíněná permakultura. Použity byly materiály: mulčovací kůra, netkaná textilie překrytá mulčovací kůrou, rozložitelná netkaná textilie, štěpka, štěrk, sláma, papírový karton vyztužený jutovou sítí, papírový karton a kontrolní varianta bez mulče (černý úhor). Každý materiál je zopakován na třech záhonech o ploše 4,5 m².

Vyhodnocení mulčovacích materiálů

Poznatků a dat bylo za dobu trvání pokusu nasbíráno velké množství. Některá jsou stále zpracovávána v rámci vědeckých prací. Na následujících řádcích je představena dílčí část za první roky pokusu.

Záhony byly plety jednou měsíčně od dubna do září vždy s měsíčním odstupem. Většina materiálů velmi dobře omezuje zaplevelení, a to bez ohledu na druh použitého mulče. Podle očekávání propadl jediný "materiál", a to černý úhor. Schopnost potlačit plevel je tak u zvolených variant první rok po založení přibližně stejná. Časově nejnáročnější pletí bylo u černého úhoru, ostatní varianty byly vyplety během několika málo minut. Rozdíl v množství vyrostlého plevelu tak lze zanedbat. Nelze ovšem zanedbat vliv času na jednotlivé materiály, například karton. Karton a karton s jutovou sítí na záhonu dlouho nevydržely a časem se z nich staly další plochy „černého úhoru“. Po jejich rozkladu se znovu projevila půdní semenná banka plevelů a začaly se mírou zaplevelení blížit zpět černému úhoru. Mnohem zajímavější jsou proto specifické vlastnosti jednotlivých mulčovacích materiálů.

Pokusné záhony po založení
a zamulčování (2015)

Celkový snímek pokusných ploch
z června, třetí sezóna (2017)

Červenec v plném květu druhý rok
po založení (2016)

Mulčovací kůra je velmi běžně používaným materiálem, který zná snad každý. Její kvality byly potvrzeny. Materiál je vhodný pro širokou škálu rostlin kromě suchomilných, protože vlhko a výkyvy teplot v zimě mohou podpořit plísňě kořenového krčku. Tyto plísňe nijak nesouvisí s přirozeně se vyskytujícími plísňemi na povrchu kůry, které ji pomáhají rozložit a rostlinám neškodí. Kůra dále okyseluje půdní profil. Za dobu trvání pokusu nedošlo k tak výraznému okyselení, které by mělo za následek zhoršení růstu rostlin. U vyplavování například vápníku huminovými kyselinami do nižších vrstev půdního profilu je třeba vzít v potaz další řadu faktorů – půdní typ, na němž bude záhon založen, životnost trvalkového společenstva, množství a intenzitu závliek apod. Efekt okyselení je vykoupen obohacením půdy o humus. Alternativně lze použít štěpku, která se chová obdobně, je však třeba dát pozor na výraznější odebrání dusíku půdě díky přebytku uhlíku v surové dřevní hmotě.

Netkaná textilie je dalším běžně používaným materiálem, který je hojně diskutován. Textilie překrývá kůrou nevybočovala z běžného zaplevelení pokusných ploch, její efekt v boji proti plevelům je tak diskutabilní. Běžná kůra dokáže posloužit stejně dobře, textilie však brání rozrůstání trsnatých rostlin. Krásnoočka se výběžky dostala vždy na kraj pokusné plošky nebo do výřezu určeného jiné rostlině. Netkaná textilie je tak bariérou, skrz níž ani cibuloviny nedokážou prorůst. Pokud bychom při zakládání přidali ještě otvory na cibuloviny, ztrácí její využití smysl.

Netkaná textilie také vytváří další bariéru pro odpar a příjem vody. Na některých zahradách bylo v praxi pozorováno, že při vhodných podmínkách – těžší půda, pravidelná závlivka a pravidelné doplňování mulče – dochází za více let k znehodnocení půdy. Vzduch je vytlačen vodou z půdního profilu, půdní edafon vymizí a anaerobní procesy pak půdu změní na neúrodné „páchnoucí bahno“. Obdobný efekt byl pozorován i v sušších oblastech, kde naopak jako přidaná bariéra snižuje efekt dešťových srážek. Instalace netkané textilie je zároveň pracná a přidává další pracovní operaci mezi přípravu půdy a výsadbu následovanou zamulčováním. Dnešní doba volá po ekologickém přístupu a instalace plachetek uvolňuje potenciálně do půdy mikropasty. Na základě výše zmíněného nelze netkanou textilií doporučit jako mulčovací materiál.

Rozložitelná netkaná textilie byla testována také. V rámci pokusu nebyla mulčována kůrou. Opět u ní byl pozorován stejný efekt omezování rozrůstání rostlin. Zvedání textilie výběžkatými rostlinami bylo mnohem znatelnější díky pouhému položení na zem. Po několika letech se začala snáze trhat. Efekt rozkladu se ovšem nedostavil, ani UV záření ji nedokázalo dostatečně rozložit. Povrch textilie se také časem zanesl a plevel začal klíčit na samotném povrchu. Na volných plochách zároveň začala vznikat mechová společenstva. Přestala tak omezovat růst plevelů, a naopak se stala živným médiem.

Štěrk je poslední z použitých variant, která stojí za výraznější zmínku. Použili jsme ostrohranný čedičový štěrk frakce 8/16, který profesionálové používají velmi často. Jeho funkčnost jako u kůry byla potvrzena. Již mnoho. Skvěle odolává růstu plevelů, velmi dobře zabraňuje odparu závlivky. Problematické by mohlo být složitější zakládání kvůli jeho hmotnosti spojené s pracným dosazováním. Dalším rizikem je špatně založený kraj záhonu – pokusné plochy nemají pevný obrubník a volná hrana nasypaného štěrku začala být velmi rychle zaplevelená. Zároveň do ní ze sousedství travního porostu začaly vrstnat četné traviny a plevel. Velkou otázkou je také jeho „obnovitelnost“ po dožití navrženého trvalkového společenstva. I přesto je to osvědčený mulčovací materiál.

Ostatní varianty mají vždy své ale a do běžné praxe je nelze doporučit. **Sláma**, ve stavebnictví známá jako izolant, na záhonu brání prohřívání půdy a prodlužuje tak období klidu. Zároveň její struktura vyhovuje slimákům a u některých rostlin (například šalvěje) může docházet k silnému jarnímu požeru. Snadno se rozkládá a ze záhonu mizí rychleji než kůra nebo štěpka. Do **kartonu** a **kartonu s jutovou vložkou** se sází obdobně jako do netkané textilie, velmi dobře brání plevelu v růstu, ovšem vysazené rostliny v růstu omezuje. Bohužel do tří let ze záhonu zmizí a je nutné je nahradit klasickým mulčem. Problematické je i složení kartonů, které mohou obsahovat těžké kovy z tiskařských barev a jiné chemikálie. Jistě by tyto materiály našly specializované využití. Znamená to vysokou informovanost a ochotu podřídit se jejich konkrétním vlastnostem což nemusí vést k výsledku, který lidé očekávají.

Závěrem lze konstatovat, že mulč by na trvalkovém záhonu chybět neměl. Než se rozhodneme pro konkrétní druh mulče, je dobré si stanovit cíl – od analýzy místa přes záměr, jehož chceme dosáhnout. Výběr vhodné varianty se nám odvděčí nižším nárokem na práci díky prosperujícím trvalkám. Když zvolíme špatně, záhon nebude fungovat a investice do něj bude zmařena nižším nárokem na údržbu místo na práci.

Resumé

The impact of mulching material perennial plantings
Mulching materials are nowadays a common topic of discussions, especially the use of unwoven cloth. To provide more knowledge on this topic, a research project was launched at the Czech University of Life Sciences in Prague in 2015. The interim results show that the unwoven cloth is not much better than the traditional mulching materials such as bark or gravel. Its other characteristics actually limit the development of perennials in a planted bed. The use of the mulching cloth therefore cannot be recommended for common practice as there are always better alternatives to choose from. Alternative mulching materials like straw and carton remain unfeasible for the common practice.

1 Trvalkový záhon ve veřejném prostoru mulčovaný netkanou textilií. Nevhodně zvolené založení včetně osázení a následné péče bude vyžadovat další finanční vstupy pro napravení takto nevzhledného stavu (2019)
Foto Krystýna Nejepinská

2 Výběžkaté trvalky hledají cestu z pod netkané textilie. Krásnoočka započalo svoji expanzi směrem do cesty (2017)

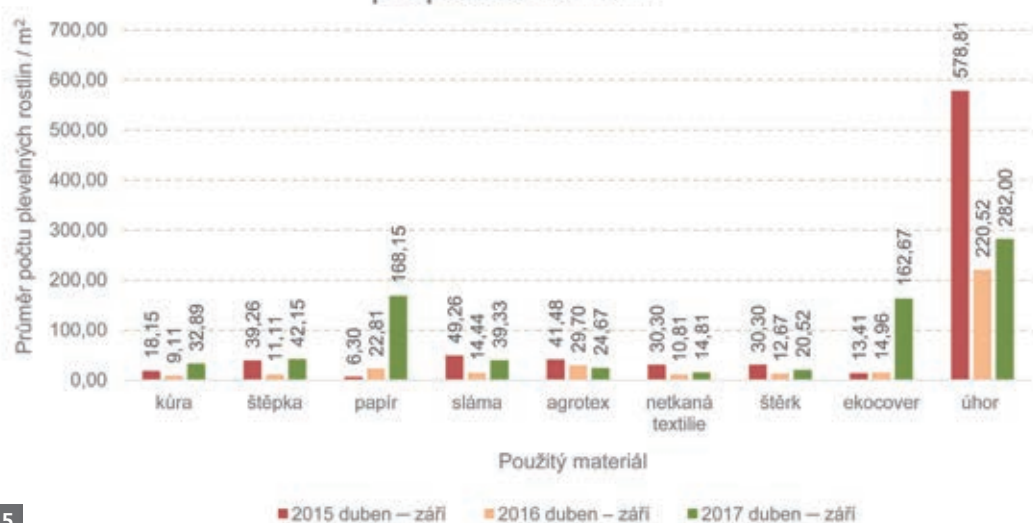
3 Etiolizace výhonů kakostu pod kartonovým mulčem (2015)

4 Rozložitelná netkaná textilie ve čtvrtém roce pokusu zarostlá mechem a mladými rostlinami plevelu. (2018)

5 Graf zachycující změny počtu plevelných rostlin v letech 2015–2017 na metr čtvereční za rok

Počty plevelných rostlin v letech 2015 – 2017
přepočítané na m²

Mezioborová spolupráce zahradníka s archeologem

David Merta, Gabriela Stögerová

David Merta

pracoval jako technický pracovník Ústavu archeologické památkové péče v Brně a vedoucí terénní specialista a archeolog ve společnosti Archaia, z.ú., ředitel Archaia Brno z.ú.

Ing. Gabriela Stögerová

absolventka MZLU v Brně, Zahradnické fakulty v Lednici, pracovnice NPÚ, ÚOP v Brně, specialista na památky zahradního umění a kulturní krajinu

Ačkoliv by se mohlo zdát, že archeologové a zahradníci mají celou řadu společných témat, zabývají se podobnými problémy a často jim jde také společně o ochranu kulturního dědictví v podobě památek, v jistých situacích může být opak pravdou. Pokud jsou zájmy archeologa a zahradníka víceméně souběžné nebo dokonce názor jednoho je podpořen názorem druhého, lze hovořit o jisté spolupráci. Často ale dochází také ke střetu zájmů obou profesí, a to jak v rámci památkově chráněných lokalit (krajinné památkové zóny, městské památkové zóny a rezervace, vesnické památkové zóny a rezervace), tak na území kulturních památek jako takových. V krajině, kde není stanovena plošná památková ochrana, se může projektant-zahradník setkat s pojmem "území s archeologickými nálezy", kdy je navíc povinností investora oznámit záměr stavební činnosti také Archeologickému ústavu AV ČR.

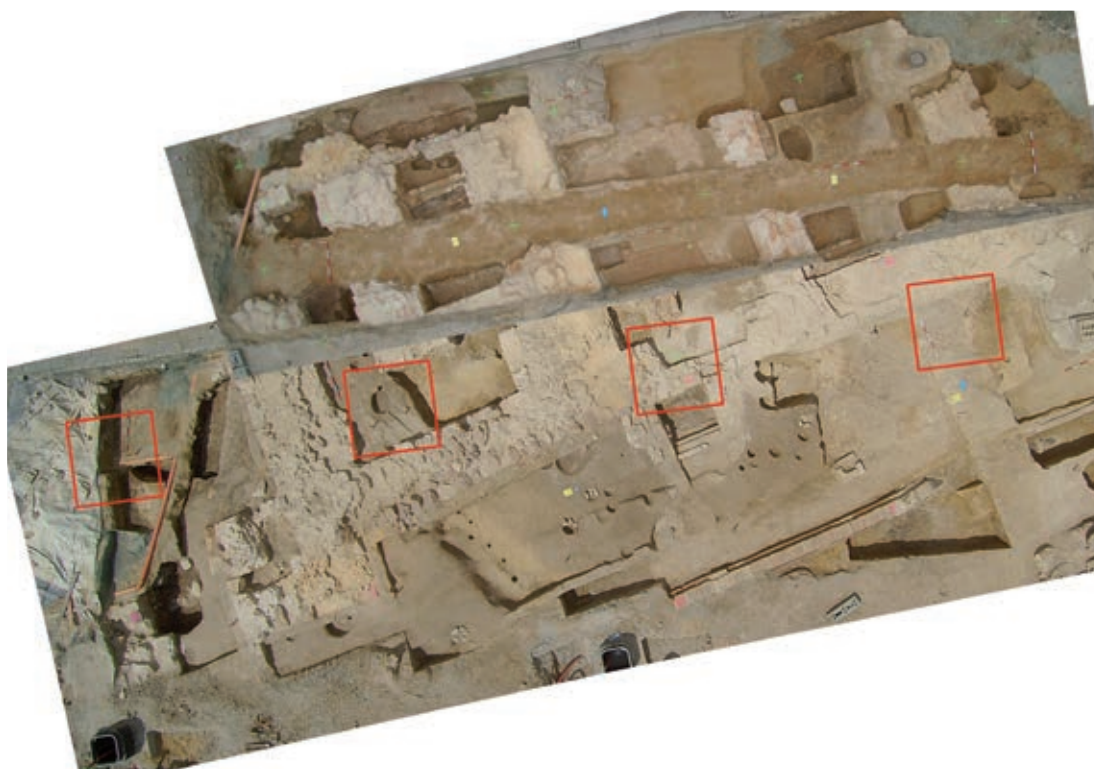
Dnes je již téměř nepostradatelnou součástí předprojektové přípravy obnovy památky zahradního umění zjišťovací archeologický výzkum. Ten je reprezentován jak nedestruktivními metodami dálkového a povrchového průzkumu, tak destruktivními metodami. Archeologický náález v památce zahradního umění je pro projektujícího zahradního architekta nesmírně cenným zdrojem informací a ve výsledku přispívá ke zkvalitnění péče o památky zahradního umění, nedílné součásti našeho kulturního bohatství. V této souvislosti je vhodné zmínit Odbornou metodiku Národního památkového ústavu, Metodického centra zahradní kultury v Kroměříži, vydanou v roce 2015 pod názvem *Archeologický výzkum památek zahradního umění*, kolektiv autorů. Metodika je bohatě fotograficky vybavena, například snímky s nálezy zjišťovacího výzkumu v Květné zahradě v Kroměříži. Památková péče obecně je garantována Národním památkovým ústavem. Péči o památky zahradního umění metodicky koordinují na základě Zákona o státní pa-

mátkové péči specialisté na památky zahradního umění a kulturní krajinu v rámci Územních odborných pracovišť. Jejich úkolem je znát obecné zákonitosti údržby a regenerace památek zahradního umění, identifikovat a posoudit hodnoty a kulturně-historický význam konkrétní památky. Díky tomu dokážou specialisté určit, co je na dané památce nejceněnější a co má být chráněno. Stanoví také, jakou formou o památku pečovat – tedy priority a postupy údržby. Specifická pravidla pro údržbu, konzervaci, restaurování a restituci památek zahradního umění stanovuje tzv. Florentská charta, kterou ICOMOS potvrdil v roce 1981. Špičkovou kvalitu péče o památky zahradního umění zajišťuje jedno z úzce specializovaných pracovišť Národního památkového ústavu, a to Metodické centrum zahradní kultury v Kroměříži. Jeho odborní pracovníci jsou připraveni podat pomocnou ruku kolegům památkářům i majitelům nebo správcům státních i soukromých památek. Archeologii odborně a metodicky garantuje Archeologický

Dominikánské náměstí, František (Franz) Richter, původní litografie z r. 1820-28, originál ve sbírkách Moravské galerie Brno

Joštova ul., Brno 1905, čtyřřadá alej, www.fotohistorie.cz

Vynesení půdorysů výsadbových jam pro stromy v rámci zkoumané plochy a historické zástavby, odkryté archeologickým záchranným výzkumem na Dominikánském náměstí v Brně, autor Archaia Brno z. ú.

ústav AV ČR, památkovou péčí jednotlivá Územně odborná pracoviště NPÚ.

Textové výstupy z archeologické činnosti v podobě článků jsou nutností, a to jak pro odbornou veřejnost, tak v rovině populární pro širokou veřejnost, která často s velkým zájmem průběh i výsledky archeologických výzkumů sleduje. To je třeba mít stále na paměti. Florentská charta o historických zahradách uznává archeologické výzkumy jako jeden ze zdrojů informací o historickém vývoji památek zahradního umění a považuje jej za rovnocenné s prameny písemnými, ikonografickými a kartografickými.

Na vrub mírně kontroverzního vztahu archeologie a práce zahradníků zejména při výsadbě stromů se poměrně často v médiích dočítáme: „Výsadbu stromů zkomplikovaly archeologické nálezy“ nebo „Finální podobu rekonstrukce ovlivnily archeologické nálezy“. Skutečně lze archeologii umístit do roviny všeobecně spíše nepopulárních diskuzí? Zde je nutné odpovědět na základní otázku: jaký smysl má dnes archeologie obecně a zda je pro naši společnost důležitá? Na to je vcelku jednoduchá odpověď. Je. Archeologie přinejmenším částečně odpovídá na klasické otázky „kdo jsme, odkud přicházíme?“ V praxi se jedná především o realizaci záchranných archeologických výzkumů, o jejich umožnění, financování a průběh, a s tím spojenou agendu. Z hlediska současného a smysluplného fungování archeologie je velmi důležitá především územní garance jednotlivých archeologických institucí a samozřejmě i jejich odborné směřování. Lze pak argumentovat i tím, že tyto dva body přinejmenším umožňují systematické bádání, bez kterého současná archeologie

ztrácí smysl. S tím pak souvisí i to, že je potřeba dosáhnout toho, aby archeologie, ale i stavebněhistorické průzkumy byly regulovanou činností, což souvisí s výše řečeným. Nejde tedy jen o to vše vykopat, zdokumentovat a vypracovat formálně správnou nálezovou zprávu, která se založí do nějakého archivu, ale vhodným způsobem interpretovat výsledky archeologického výzkumu mimo komunitu archeologů.

Současná společnost je velmi citlivá na to, jak a kde je zakládána tzv. veřejná zeleň a jakým způsobem je o ni pečováno. A stejně jako v jiných zájmových oblastech nastává diskuze, zda do historických náměstí a ulic měst stromy vysazovat či nikoliv. Není tedy nezajímavé, že přítomnost stromů na veřejných prostranstvích je doložena mnoha historickými prameny. Zatímco ve středověku a raném novověku byly stromy ve městech vysazovány soliterně, od 18. století pak byla v ulicích vysazována stromořadí nebo skupiny stromů na náměstích. V průběhu 19. století se ustálila poměrně různorodá škála vegetačních prvků na veřejných prostranstvích, na kterých jsme zvyklí i dnes, tedy stromy nebo aleje jako doprovodný prvek významných staveb, solitérní stromy nebo skupiny stromů na náměstích, uliční stromořadí doplněná květinovými záhony a travnatými plochami.

Ač si to lidé žijící ve městech mnohdy plně neuvědomují, stromy v městském prostředí žijí v extrémně stresových podmínkách. Vliv na růst stromů ve městech má zejména zasažení, zamoření těžkými kovy a ropnými deriváty, plyny a prach, kumulace tepla z důvodu zadržování, omezené hospodaření se srážkovou vodou. Význam přítomnosti stromů ve městech je nepopíratelný. Nesmírně

důležitou součástí umísťování dřevin na městská náměstí a do ulic je správné zhodnocení dostatečného životního prostoru, který daný strom potřebuje. A to jak nadzemní, tak podzemní. Realizace výsadeb tak ve městech bývá výrazně limitována omezeným výsadbovým prostorem.

Se snahou vysazovat stromy ve městech ve stále větší míře se dnes setkáváme čím dál častěji i přes všechny těžkosti s tím spojené. Projektování zeleně na veřejných prostranstvích přináší mnohá omezení. A to také z hlediska zájmů památkové péče, ke které se řadí také archeologie. Valná většina náměstí našich měst je totiž součástí památkově chráněných území, nebo se na daném veřejném prostranství nalézá určitá kulturní památka, která je představitelem kulturně-historické hodnoty místa. Realizace výsadeb v památkově chráněných územích je velmi často limitována z důvodů daných například inženýrskými sítěmi a jejich ochrannými pásmy nebo důvodu přítomnosti archeologických nálezů. Pro celostní vnímání a pochopení nejen kulturních památek a památkově chráněných území je ale archeologický výzkum nezbytný.

Jako příklad jistě kolize a nepochopení vztahu realizování výsadeb vůči archeologii lze uvést právě výsadbové jámy pro stromy na veřejných prostranstvích našich měst. Brno představuje archeologicky lokalitu, kde je možné mluvit o jakémsi systematickém záchranném výzkumu. Zde lze připomenout třeba poměrně nedávnou akci celkové rekonstrukce Dominikánského náměstí. Původní projekt v rámci kompletní proměny prostoru umísťoval výsadby stromů podél dnešního paláce Jalta. Archeologickým výzkumem byly však v tomto místě potvrzeny dochované reliktů původních středověkých domů. Odhaleny byly také základy románské věže, jejíž přesná poloha nebyla dosud známa. Národní památkový ústav, Odbor památkové péče Magistrátu města Brna a Archeologický ústav AV ČR proto zcela vyloučily vysazení stromů v severní části náměstí, tedy před palácem Jalta. Realizaci výsadeb v severní části náměstí by byly tyto unikátní archeologické nálezy, nesmírně cenné pro komplexní vnímání hodnoty místa, zcela zničeny. Kancelář architekta města proto, ve spolupráci s Veřejnou zelení města Brna, navrhla nové výsadby stromů v centrální části náměstí doplněně řadovou výsadbou stromů v jeho východní části. Jako jakýsi pomyslný protipól lze uvést příklad realizace výsadeb na Náměstí Svobody v Jemnici. Zde byly v minulosti také prováděny archeologické výzkumy a jakákoliv archeologická informace zde byla považována za velmi cennou. Jelikož výzkumy neprokázaly existenci archeologických situací, bylo přistoupeno k realizaci výsadeb souběžně s podélnou osou náměstí prakticky v celé jeho délce.

Z výše uvedeného vyplývá, že s archeologií je třeba počítat všude a vždy, protože i negativní zjištění je také zjištění. Znamená to, že každá informace je důležitá, a je nutné toho dbát. Rozloha či rozsah archeologického výzkumu nejsou pro výsledky, které přináší, v zásadě určující. Archeologické terénní zásahy zdaleka nemusejí dosahovat takové hloubky, kterou vyžadují

výsadbové jámy pro stromy na náměstích či jiných veřejných prostranstvích.

Archeologie nabízí možnost dozvědět se nejen něco nového, ale současně vnímat vývoj měst a obcí celostně, v kontextu všech jeho částí. Dbát tedy na archeologii by mělo být v zájmu široké veřejnosti stejně jako potřeba vracet stromy na náměstí nebo je zde umísťovat ve zvýšeném počtu. Pro příklad lze zmínit opět Dominikánské náměstí v Brně, kde byly historicky (koncem 18. století) dřeviny použity ke zdůraznění významu sochy sv. Jana Nepomuckého v řadě dalších soch v jihozápadním koutě náměstí, na terase u kostela sv. Michala. V měřítku celého náměstí působí tato excentrická skupina jako prostředek zvýraznění žádoucího prvku v interiéru náměstí. Z tohoto úhlu pohledu lze tedy považovat současnou realizaci výsadeb ve střední části náměstí za novotvar – s jakým dlouhodobě estetickým účinkem, to ukáže čas. Je především na archeologích, aby průběžně podávali srozumitelné informace o své činnosti. Vždy a všude, což se zatím nedaří podle jejich představ. Za účelné a přínosné lze považovat opatření míst s archeologickými nálezy jakýmisi informačními panely např. s QR kódy pro chytré mobilní telefony, z důvodu zvýšení archeologického povědomí společnosti. Také by zde měly být informace, které by tzv. člověka uvedly do problematiky té které stavby a archeologického výzkumu, jenž ji doprovázel.

Je velmi pravděpodobné, že tam, kde lze očekávat nálezy, bude zahradníkům záměr nějakým způsobem omezen. Z praxe lze uvést nález pozůstatků zaniklého románskogotického kostela a hrobů v rámci záchranného archeologického výzkumu v zámecké zahradě v Bučovicích. Rozsah nálezu byl potvrzen několika sondami, nálezy jsou uloženy cca 50 cm pod povrchem, a v těchto místech tedy výsadby stromů nelze uskutečnit. Ovšem spolupráce archeologů při předprojektové přípravě obnovy památek zahradního umění formou zjišťovacích archeologických výzkumů je pro zahradníky nenahraditelná. Jako příklad spolupráce obrovského rozsahu lze uvést realizaci obnovy vrchnostenské okrasné zahrady u hradu Pernštejn. Věřme, že takových příkladných forem spolupráce archeologů a zahradníků bude stále víc.

Resumé

Interdisciplinary collaboration between ornamental horticulture and archaeology

The text presents the potential of collaboration between two seemingly very different disciplines – landscape design and archaeology. The field of heritage preservation creates space for the meeting of these two disciplines, in the preservation, rescue, and regeneration of historical gardens, or in situations when new greenery is planted in areas under heritage protection. The paper explains the institutional basis of these disciplines under heritage care in the Czech Republic and presents examples of good practice on concrete projects.

Trvalková louka v Třeboni

Jan Nussbauer

Je mnoho možností použití trvalek ve výsadbách. S jednou takovou novou výsadbou, navíc za použití netradiční technologie založení, vás rád seznámím.

V loňském roce mne architektka Jana Pyšková oslovila, zda bych mohl připravit a vést workshop na téma Trvalková výsadba s ekologickým přesahem (například úspora vody, podpora biodiverzity). Téma mne zaujalo a začali jsme hledat vhodné místo pro uspořádání praktického semináře.

Jana Pyšková kontaktovala manžele Fliegelovi z Třeboně, kteří již mnoho let působí na odboru životního prostředí města a kteří se zajímají o nové možnosti ve veřejné zeleni. Podařilo se nám vytipovat vhodný prostor v areálu Lázní Aurora, frekventované místo před vstupem do krytého bazénu a wellness. Místo je navštěvováno nejen lázeňskými hosty, ale i širokou veřejností. Po několika setkáních se zástupci Lázní Aurora jsme našli vhodný způsob financování výsadby a organizace workshopu mohla začít.

Při prvních rozhovorech s Ing. Jaroslavem Fliegelem

mne velice zaujal jejich projekt květnatých luk v lázeňském parku v Třeboni. Nechal jsem se inspirovat estetikou květnaté louky a sestavil jsem takové společenstvo trvalek a trav, které by mohlo květnatou louku připomínat. Zvolil jsem rostliny, jejichž výška bude jednotná (asi 60 cm). Kvetoucí rostliny jsem volil tak, aby připomínaly luční kvítí – okoličnatá květenství kopretin, hlávky jetelů, klasy šalvějí, rozrazilů a krvavců i okoliky miříkovitých.

Květiny naší střeoevropské louky jsou však atraktivní především na počátku sezóny, v květnu a červnu (tzv. color-season plants), chtěl jsem ale sestavit takové trvalkové společenstvo, které by bylo atraktivní po celou sezónu a navíc by působilo zajímavě i v zimě svými uschlými nadzemními částmi (zralé klasy trav, semeníky trvalek). Proto jsem zvolil kombinaci trvalek domácího původu a trvalek severoamerických (ze skupiny warm-season plants).

Jan Nussbauer

původní profesí ekonom a obchodník, zabývá se možnostmi použití trvalek v soukromých zahradách i ve veřejném prostoru, majitel a provozovatel trvalkového zahradnictví a ukázkové přírodní zahrady v Jižních Čechách

Trvalkové společenstvo tvoří 35 taxonů trvalek a trav a čtyři druhy geofytů, které byly dosazeny na podzim. Jsou zde zástupci a kultivary rodů *Baptisia*, *Leucanthemum*, *Sanguisorba*, *Hemerocallis*, *Pseudolysimachion*, *Iris*, *Salvia*, *Coreopsis*, *Echinacea*, *Rudbeckia*, *Penstemon*, *Thermopsis*, *Symphiotrichum*, *Eurybia*, *Eryngium*, *Knautia*, *Kalimeris*, *Trifolium*, *Euphorbia*, *Monarda*, *Oenothera*, *Digitalis*, *Solidago*, *Zizia*. Z trav potom *Molinia*, *Sesleria* a *Panicum*. Geofyty jsou z rodů *Allium*, *Camassia* a *Narcissus*.

Fotografie výsadby jsou z počátku října, tedy čtyři měsíce po výsadbě, je zde ještě vidět, jak je výsadba nezapojená, přesto bohatě kvete a láká velké množství hmyzu, především včel, čmeláků a motýlů.

Celková plocha výsadby je 250 m².

Zajímavý je jistě způsob založení – do vrstvy písku. Postup byl následující:

- stávající porost (ne příliš kvalitní trávník s vysokým podílem plevelů) byl chemicky zlikvidován;
- následně byla plocha mechanicky zkultivována (rotátor, rotační brány);
- uschlé kusy drnu a větší kameny byly povrchově shrabány a odvezeny;
- na takto připravenou plochu byla navezena vrstva říčního písku v tloušťce 12–15 cm.

Výsadba se prováděla přímo do vrstvy říčního písku. Tato metoda výsadby je možná trochu překvapivá, já jsem se s ní prakticky seznámil v Německu u skvělého zahradníka Tilla Hofmanna, kdy jsme takovouto výsadbu společně realizovali. Zjistil jsem, že má mnoho předností:

- rostliny mají své kořenové krčky ve vzdušném a stále mírně vlhkém substrátu, především v zimě je zde dobře odváděna přebytečná vlhkost a rostliny nezahnívají a nevymrzají;
- kořenový systém rostlin velice snadno prokoření pískem do stále vlhké a kypré spodní vrstvy ornice, zde se rostliny dobře ukotví a mají k dispozici živiny i minerální látky;
- sterilní vrstva říčního písku obsahuje minimum semen, odpadá tedy prvotní zápas s plevelem. Semena plevelů v půdě pod pískem zůstávají v dormanci. Vysazené rostliny tedy mají možnost rychle obsadit prostor a zapojit se;
- vrstva písku je navíc velmi dobrý substrát pro samovýsev vysazených druhů a dojde zde k rychlému zahuštění výsadby i díky přesevu trvalek. Náletové plevely jdou z písku velmi dobře odstranit.

Nevýhod výsadby do písku je skutečně málo:

- tento způsob se nehodí pro velmi písčité půdy. Rostliny nenajdou pod vrstvou písku žádný kotvicí substrát, jsou tedy nestabilní, jejich jemné kořinky se při poryvech větru mohou trhat;
- čerstvě po výsadbě je zapotřebí častější zálivka, rostliny musejí nejprve rychle prokořenit vrstvou písku do půdy. Pak je naopak tato výsadba velice dobře chráněna před vysycháním, pod vrstvou písku se půda drží neustále příjemně vlhká;
- zpočátku je písčitý povrch velice měkký a špatně pochozí. časem ale prokoření a zpevní se.

O tom, jak bude prospívat výsadba nerozhoduje vrstva písku, ale půda, která se nachází pod touto vrstvou, tedy její propustnost, struktura, správný obsah živin a minerálních látek. Zničenou, utuženou a slehlou půdu vrstva písku nezachrání.

První den workshopu jsme se teoreticky seznamovali s jednotlivými taxony trvalek a travin a se způsobem založení výsadby do vrstvy písku. Seznámili jsme se i s rozlehlým lázeňským parkem, který vznikl současně s areálem lázní v 70. letech minulého století, jehož autorem je krajinářský architekt Vladimír Sitta. Druhý den ráno jsme již pracovně oblečení a dobře naladěni společně rozmístili připravené rostliny, popadli sázecí náčiní a během dvou hodin bylo všech 1 550 rostlin v zemi (vlastně v písku). Tým 30 zahradníků byl opravdu rychlý, ruku k dílu přiložili přednášející i účastníci workshopu, navíc sázení do pís-

ku pomocí motyčky jde velmi snadno, i když v jedenáct hodin dopoledne už teploměr ukazoval téměř 34 °C.

Shodou okolností vyšel ve stejnou dobu, kdy jsme záhon vysazovali, článek v odborném zahradnickém časopisu Garten PRAXIS (06-2019, nakladatelství Ulmer). Autor článku a můj přítel Till Hofmann v něm popisuje všechny výhody „trvalečného pískoviště“.

Chtěl bych poděkovat všem, kteří se na projektu podíleli, především Vendule a Jaroslavu Fliegelovým z městského úřadu v Třeboni, vedení Lázní Aurora v Třeboni, Janě Pyškové a Pavle Černovské za skvělou organizaci workshopu a všem účastníkům a účastnicím workshopu, kteří letos v červnu vytvořili skvělou pracovní náladu a výsadbu zrealizovali.

Resumé:

Flowering perennial meadow in Třeboň

A two day workshop was held in collaboration between the management of Aurora Spa Třeboň and the Municipal Department of Environment in Třeboň in June this year, during which the participants established perennial plantings on 250 square metres. The method of establishing was interesting and rather unusual in the Czech Republic – the perennials were planted into layers of river sand. Four months after the planting the beds are already in full bloom and attracting visitors as well as many insects – bees, bumble bees, drone flies and butterflies.

Od mykorhizy k Wood Wide Web

Alena Klimešová

V poslední době se objevují studie a poznatky o spolupráci a komunikaci mezi stromy. Výrazně toto téma prezentuje německý lesník Peter Wohlleben ve svých publikacích, především v knize Tajný život stromů, a kanadská biologka Suzanne Simard z Univerzity v Britské Kolumbii ve vystoupení na konferenci TED (Technology, Entertainment and Design – ideas worth spreading) a v následných rozhovorech.

Wohlleben vychází ze svých praktických zkušeností správce lesního revíru u německo-belgických hranic, kde hospodařil podle přírodně blízkých zásad. Svá pozorování, podepřená dostupnými výsledky vědeckých výzkumů, sděluje jazykem přístupným široké veřejnosti. Stromy v jeho knihách vnímají, komunikují a jsou schopny zpětné vazby.

Simard předkládá závěry svého vlastního dlouholetého výzkumu, který uskutečňuje v kanadských lesích. V počátku bylo jejím cílem ověřit již známý a na základě laboratorních zkoumání doložený fakt, že si kořeny semenáčků borovice navzájem předávají uhlík. U mladých stromků tří druhů (*Betula papyrifera*, *Pseudotsuga menziesii* a *Thuja plicata*) pěstovaných uprostřed lesa monitorovala pohyb oxidu uhličitého s využitím radioaktivních izotopů uhlíku C13 a C14. Zjistila, že břiza a douglaska si uhlík skutečně posílají, a to podzemní cestou za pomoci hub podílejících se na mykorhizní symbióze. Houby propojují kořeny všech jedinců navzájem a tvoří tak rozsáhlou komunikační síť, která dostala jméno Wood Wide Web, jako reakce na všudypřítomnou World Wide Web. U zera Simard žádný přenos nezaznamenala. Závěrem dalších výzkumů, které Simard provedla, je, že některé stromy vystupují jako tzv. mateřské a zásobují okolní mladé jedince svými přebytečnými zdroji. Dokážou i rozeznat jedince svého druhu, které upřednostňují, nicméně i přesto stále spolupracují s jinými druhy. Tyto poznatky víceméně stojí proti klasickému pohledu na život v přírodě jako na neustálý boj, ale celkem logicky doplňují akceptované poznání, že život je snadnější ve společenství než jako samotný jedinec.

Z hlediska zahradně-architektonické či arboristické praxe je mykorhiza jako symbiotický vztah mezi houbou a stromem obecně známým jevem, uvažuje se o ní i v urbanizovaném prostředí a je snaha tento prospěšný vztah podpořit správnou přípravou, případně dodatečnou úpravou stanoviště. Výše zmíněný nový pohled na mykorhizu jako na zprostředkovatele komunikace mezi stromy je třeba do běžné praxe teprve zapracovat. A můžeme tak učinit i přesto, že výzkum ohledně spolupráce stromů je teprve v počátku a některé jevy zatím nedokážeme exaktně popsat. Můžeme prozatím prostě

jen respektovat, že stromy do měst přišly z lesa, a pokud jim i zde umožníme vzájemný kontakt pomocí rhizosféry, bude se jim s největší pravděpodobností dařit lépe. Ostatně už Alex L. Shigo, nestor moderní arboristiky, říkal: Je-li to možné, vysazujte stromy ve skupinách!

Resumé:

From mycorrhiza to Wood Wide Web

In the past years there have been many studies and knowledge gained on the fascinating collaboration and communication going on between trees. This topic is presented by the German forester Peter Wohlleben in his books, particularly the Secret Life of Trees, and by the Canadian biologist Suzanne Simard from the University of British Columbia, who spoke at the Technology, Entertainment and Design – ideas worth spreading conference and gave interviews consequently. Their findings basically contradict the classical concept of life in nature as a constant battle, but logically complement the accepted knowledge that life is easier if you live in a community than alone. ■

Mgr. Alena Klimešová, DiS.
arboristka, ilustrátorka, studentka
doktorského studia na LDF
MENDELU

Zodpovědné je hledat smysluplná a funkční řešení

Jana Běhalová

Ing. arch. David Zajíček
absolvent Fakulty architektury VUT Brno spolupracoval s architekty Tomášem Dvořákem, Jitkou Ressoovou a Zbyňkem Musilem. Podílel se na projektech obytných a občanských staveb a veřejných prostranství. Je vedoucím oddělení Veřejného prostoru KAM Brno.

Ing. Ondřej Nečaský
vystudoval Zahradnickou fakultu Mendelovy univerzity, obor Zahradní a krajinářská architektura. Pracoval v ateliéru Sandler – Babka nebo na volné noze. Od roku 2018 pracuje jako krajinářský architekt na oddělení Územního plánu KAM Brno. Je autorizovaným krajinářským architektem a členem České asociace krajinářských architektů

Jak tvořit kvalitní ulice, náměstí nebo parky, kde se lidé budou cítit dobře a bezpečně – to je cílem knihy *Principy tvorby veřejných prostranství*, kterou začátkem října vydala Kancelář architekta města Brna. V deseti kapitolách autoři popisují na příkladech dobré i špatné principy tvorby veřejného prostoru, primárně se přitom zaměřují na Brno a jeho specifika. Nejen o brněnském manuálu, ale především o principech tvorby zelené infrastruktury, důležitosti spolupráce jednotlivých profesí a současné úloze krajinářských architektů jsme si povídali se dvěma z autorů knihy, architektem a vedoucím oddělení veřejného prostoru KAM Davidem Zajíčkem a jeho kolegou krajinářským architektem Ondřejem Nečaským.

Jaká je dnes v Brně situace s kvalitou veřejných prostranství?

DZ: Jsem rád, že se spravují veřejná prostranství v centru Brna, a to jak náměstí, tak parky. Ale také, že se zobytnuje příměstská krajina. Třeba Cacovický ostrov, který je znovu přístupný pro veřejnost, nebo lesopark v Novém Lískovci. Obecně jsou dobře opravena veřejná prostranství v kvalitně založené urbanistické struktuře. Ale že by v Brně vznikaly nové kvalitní ulice, parky a náměstí, to zatím ne.

ON: Bohužel někdy ani rekonstrukce nevedou ke kýženému výsledku. Třeba v našem oboru se v poslední době povedla rekonstrukce Čelakovského sadů kolem Národního muzea v Praze, což je rekonstrukce na špičkové evropské úrovni. Uvidíme, jak to půjde dál s následnou péčí. Brno v tomto směru pořád představuje šedý český průměr, ještě pořád se nepřibližujeme městům typu Litomyšl. Nadšený jsem například ze Znojma, jakým způsobem tam nakládají s veřejným prostorem. Jak z hlediska urbanisticko-architektonického, tak i krajinářského, jsou na výborné úrovni v koncepci a zpracování, tak i v následné péči.

KAM začátkem října představila dokument *Principy tvorby veřejných prostranství*. Jak by měl pomoci situaci zlepšit?

DZ: Dokument představuje názor města na to, jak mají jeho veřejná prostranství vypadat. Představuje zadání investora, které zahrnuje více věcí než jenom normové a zákonné požadavky. Mělo by zohlednit i charakter místa, místní podmínky a jedinečnosti a také směr, kterým by se do budoucna mělo město posunout.

ON: Pro mě je největší přínos jeho sdílnost úplně pro všechny profese. Z hlediska krajinářského architekta je kapitola Zelená infrastruktura pro kolegy příliš detail-

ní, ale nebylo cílem psát kompendium úplně všeho. Důležité pro nás bylo, aby si všichni specialisté, kteří spolu mají spolupracovat, rozuměli a aby pochopili jeden druhého. V tomto knihu vidím jako důležitou. Když knížku bude mít úředník na úřadě, bude ji mít politik v samosprávě, bude ji mít dopravák, krajinářský architekt, urbanista, najdou si všichni svoji problematiku nebo oblast, ve které tápou. A ve chvíli, kdy se dostaneme na stejnou komunikační úroveň, můžeme spolupracovat synergicky. Potom nemusí docházet ke vzniku takových prostranství, která jsou pro město zbytečná.

Vysvětlím to ještě na příkladu. Dopravák navrhuje komunikaci, zbylo mu „tam“ nějaké místo, vedle toho architekt staví dům a neuměl si dobře poradit se zasazením objektu do terénu. Přemýšlí, co s tím udělají, a zavolají krajinářského architekta: „Hele Franto, ozelení nám to.“ A Franta nelení, vezme zelenou barvu a ozelení to. To je pro mě špatný způsob tvorby veřejných prostranství. Pro mě je knížka hlavně o tom, aby takové případy vůbec nevznikaly.

DZ: Taky jde o to, že naše školství je nastavené tak, aby šlo do hloubky, aby ze škol vyšli specializovaní odborníci. To je sice dobře, ale my potřebujeme, aby měli i všeobecný přehled o ostatních profesích. To je i cílem této knížky.

ON: To, co spojuje všechny kapitoly, je velký apel na to, aby se bezmyšlenkovitě nepoužívala standardizovaná řešení, která se sice jako modelová učí ve škole, ale která nemusí v reálném kontextu fungovat. S takovým přístupem vznikají prostory, které jsou pouze technickým řešením a jsou bez přidané hodnoty. Je to plýtvání veřejnými prostředky.

DZ: Ale víš, proč taková řešení vznikají? Protože je špatně už samotné zadání. Investor, město v podstatě neví, co chce, tím pádem jediným zadáním je dodržet zákony

a normy. To ovšem není zadání, to jsou podmínky, které musí řešení splnit, aby bylo bezpečné a aby odpovídalo nějakému standardu. Investor je ten, kdo má rozhodnout o tom, jak má jeho dílo nakonec fungovat a vypadat. A protože se vždy řeší, jak vtěsnat hodně věcí do malého prostoru, má investor také určovat priority.

Jak tedy zabránit standardizovaným řešením, jak by měla spolupráce mezi specialisty ideálně vypadat?

ON: Měla by probíhat s respektem jedné profese vůči druhé. V dnešní době je to bohužel tak, že vegetace se řeší až úplně na konec, a ještě podle toho, na co zbydou peníze. Všechny vegetační prvky jsou ale nedílnou součástí veřejného prostoru, ať už jsou to stromy, keře, trávniky, květinové záhony. To vše je prostorotvornou součástí veřejného prostranství, ne pouze doplňkem. Je to jako bych měl dům, špičkové fasády a zlaté kohoutky, ale neměl okna nebo střechu.

DZ: Řekl bych to ještě jinak. Veřejná prostranství by měl tvořit tým specialistů, nikoliv pouze jeden z nich. Dneska je to tak, že běžné ulice zpravidla řeší dopravní inženýr, který si pozve další specialisty až v momentě, kdy se mu něco nedaří.

ON: Respektive, má to už vymyšlené a ostatní profese dodělají jen to, co jim zbyde.

S jakými dalšími problémy se v praxi setkáváte?

DZ: Podfinancovaná péče o zeleň.

ON: Respektive „nepéče“. Péče je často nesystematická a neodborná. Bohužel nikdo nevyžaduje kvalifikační předpoklady pro péči o zeleň a naprostou většinu péče provádějí firmy, které se zabývají komunálními odpady a úklidy ulic, málokdy mají alespoň jednoho kvalifikovaného zahradníka.

Jaké jsou podle vás hlavní principy práce s vegetací ve městě?

ON: Hlavním principem by mělo být nezjednodušovat si práci replikací standardizovaných řešení, ale zodpovědně hledat řešení, která budou smysluplná a funkční. Městské prostředí je vůči vegetaci primárně velice nepřátelské, vytváří komplex různých stresů, a jen poměrně úzký okruh rostlin je schopen se adaptovat na takové prostředí a přežít nebo dokonce prosperovat. Abychom měli ve městě kvalitní vegetaci, musíme tomu přizpůsobit technická a technologická řešení. Pro krajinářského architekta je proto důležité vždycky spolupracovat se specialisty, mít k ruce vodohospodáře, arboristu a dopravního inženýra. Není to jenom o jednom člověku, ten nikdy nemůže jít tolik do hloubky, vždy je to o užším týmu specializovaném na konkrétní řešení ve městě.

Brno, Joštova ulice – dobrý příklad práce s klasickými prvky zeleně v moderním městě. Alej zdůrazňuje důležitost ulice a vytváří pobytová místa

Brno, Slovanské náměstí – parkové náměstí s obvodovou alejí vytváří prostor odstíněný zelení od dopravy. Uvnitř náměstí je jakoby jiný svět než venku

Ochrana kmene proti parkujícím autům – funkční a estetické řešení ochrany pomocí kamenných bloků, které chrání kořeny i samotný kmen stromu proti mechanickému poškození.

DZ: Doplňím, že vegetace není v moderním městě jenom doplňkem veřejného prostoru, ale že je přímo jeho stavebním prvkem. Už od doby prvních konceptů měst v zeleni se stává stabilním prvkem města, není součástí uzavřené zahrady, ale je součástí struktury města, musíme s ní do budoucna počítat. Je proto zásadní rozhodnout, jestli v ulici bude stromořadí, nebo ne, a stanovit to už ve fázi plánovacích procesů při založení urbanistické struktury.

ON: V jedné z podkapitol Zelené infrastruktury se věnujeme územně plánovacím procesům. Celý proces by měl začínat krajinným plánem, tedy už na úrovni toho nejširšího měřítká územního plánování. Sídlo je vždy umístěno do krajiny, tedy do daleko širšího prostoru. V podstatě už od dob vzniku architektury se člověk vždy vymezoval od toho, co považoval za divočinu, kdy si něco oplotil a kultivoval. Zasazování budovy do kontextu přírody tady bylo od nepaměti. V poslední době ale používáme zeleň jen jako nějaký doplněk, výplň něčeho, co se nám nehodí nebo co je moc drahé, ale tak by to principiálně být nemělo.

Jedna z podkapitol Zelené infrastruktury je věnována také péči o stromy, co je dnes největší problém?

ON: Pokud stromu nedáme dostatečný životní prostor, neporoste. Většina stárnoucích stromů, těch velikánů, které ve městě ještě máme, je z doby, kdy bylo ve městě minimum vydlážděných ploch a nebyl tak silný provoz vozidel. Pořád ještě dožíváme z toho, co tady založili naši předkové, ale ve chvíli, kdy se k tomu nepostavíme aktivně čelem, nikdy tady už takové stromy mít nebudeme.

Co tedy konkrétně znamená postavit se k tomu čelem?

ON: Hledat řešení.

DZ: Informovat laickou i odbornou veřejnost, že stromy nejsou věci, které někde postavíte a ony tam padesát let

jsou, ale že se pěstují a že pěstování, hlavně ve městě, není lehké a není zadarmo.

ON: Pěstovat, starat se o ně, kultivovat, hledat řešení, která jsou v souladu s potřebami stromu. Strom potřebuje prokořenitelný prostor, v něm potřebuje vzduch, potřebuje vodu, živiny. Když mu toto nenabídne, nemůže v takovém prostoru existovat. Nebo alespoň ne dlouhodobě. Budu mít pacienta na kapačkách, který na místě bude pět, deset, let. Postupně bude zastavovat svůj růst a jednoho dne odpadne.

DZ: S oblibou říkám, že v knize představujeme širokému spektru lidí, že stromy rostou. I když si teď řeknete, že je to naprosto zřejmé, není. Kromě zahradních architektů nepracuje s časovou stránkou vegetace žádná z profesí. Přitom životnost stromů několikanásobně přesahuje životnost komunikací, o dopravních řešeních nemluvě. Základem je obecně přemýšlet v širším kontextu. Stromy jsou zpravidla součástí větší struktury, třeba sídlištní zeleně, a je nutné o ně pečovat v širším kontextu. Stromy ve stromořadí fungují jako celek, nemůžeme ubrat dva nebo tři stromy a tvářit se, že se nic neděje. Ale právě toto je bohužel běžná praxe a důsledek toho, když jsou dílčí oborové normy nadřazené nad urbanismus města a realitu.

ON: Popisujeme to konkrétněji v podkapitole Typologie vegetace. Považuji za hodně důležité rozlišovat jednoduché vegetační prvky, třeba strom, a pak složený vegetační prvek, třeba skupinu stromů, která tvoří celek.

Jakou roli má v celém procesu tvorby krajinářský architekt?

ON: Krajinářský architekt má velice širokou vědomostní základnu, která začíná od historie kultury, filozofie a urbanismu přes čistě přírodovědné obory, botaniku a fyziologii rostlin, geologii, pedologii, klimatologii až

po biotechniku zeleně, dendrologii a květinářství, navrhování a rozpočtování staveb. Měl by proto vytvářet komunikační most mezi všemi specializacemi.

Co lze dělat pro to, aby spolu jednotlivé profese více spolupracovaly?

ON: Důležitá je komunikace a pokora. A toto učit už ve škole.

DZ: Je to hlavně o zadání. Zadavatel má vyžadovat kvalitní návrh a projekt. Musí vědět, co má chtít. Kolik v Brně vzniklo například studií sídelní zeleně za posledních dvacet let?

ON: Žádná

DZ: Žádná

ON: Kolik bylo v Brně za posledních dvacet roků veřejných architektonických soutěží, které by byly krajinářské? Na odboru investic města je vždy někdo, kdo je povoláním stavař, ekonom, manažer, dopravák, ale žádný krajinářský architekt.

Takže je potřeba větší osvěta?

DZ: Ano, úřady nevědí, že to mají chtít. A když to nevědí, krajinářského architekta ani nepozvou. Někdy to nevadí, ale v případě, že se projekt krajiny dotýká, je vždycky poznat, když mu chybí krajinářský architekt.

ON: Dnešní doba hraje do karet všem krajinářským a zahradním architektům. Všichni už začínají pociťovat změny klimatu, všichni by kolem sebe měli rádi kvalitní a pěkné prostředí. Je důležité se toho chopit a využít toho. Důležitá je propagovat dobré příklady a zkoušet dál prosazovat ne úplně standardní, ale kvalitní řešení.

Pomoci s propagací kvalitních řešení má i dokument Principy tvorby veřejných prostranství. Jaký je s ním další plán?

DZ: Budeme knihu distribuovat na městské části, na odbory magistrátu města Brna. Měla by se dostat co nejbližší k zadavatelům projektů a dokumentaci. Dostanou ji městské firmy, přístup k ní budou mít projektanti, studenti, politici.

ON: Je skvělé, že je dostupná zdarma na internetu pro širokou veřejnost.

Kdybyste ze všech principů měli vybrat jeden hlavní, co je podle vás při tvorbě veřejných prostranství nejdůležitější?

ON: Opět – pokora a spolupráce.

DZ: Jakoukoliv činností vytváříme svoje obytné prostředí, místo k životu, to bychom měli mít vždycky na paměti. Neustále máme příležitost udělat město takové, v jakém chceme žít, ale často tuto příležitost promarníme.

ON: Každý má takové prostředí, jaké si zaslouží.

Resumé

Seeking meaningful and functional solutions is responsible

*How to design quality streets, squares or parks where people would feel good and safe? This is the aim of the book *Principy tvorby veřejných prostranství* (Principles of designing public spaces), which was published by the Office of the Head Architect in Brno. The ten chapters of the book cover examples of good and bad practice in designing public spaces, primarily focusing on Brno and its specifics. We spoke about the book as well as about the principles of designing green infrastructure, the importance of collaboration between the individual professions, and about the current role of landscape architects with two of its authors, architect and head of the department of public spaces David Zajíček and his colleague Ondřej Nečáský, landscape architect.*

Brno, Letovická ulice – vnitroblok deskových domů sídliště je citlivě zakomponován stromy do několika oddělených částí s jiným účelem. I když hranice bloku ani vnitrobloku není pevně stanovena, princip veřejného prostranství pod sousedským dohledem zde funguje

Titulní strana publikace *Principy tvorby veřejných prostranství*, kterou si lze volně stáhnout na <http://kambrno.cz/principy>

Spolupráce na ulici

Kateřina Čadková

Ing. Kateřina Čadková, DiS.

vystudovala zahradní a krajinářskou architekturu v Lednici (2013). Společně se svým životním partnerem projektuje a realizuje soukromé zahrady, o kterých ráda píše a publikuje v časopisech pro širokou veřejnost. Od letošního roku působí v redakční radě časopisu ZPK.

V dubnu 2019 vznikl první komunitní záhon v Bratislavské ulici v Brně-Cejlu. Realizace trvala jeden den a zúčastnilo se jí několik lidí z místní organizace, streetartista a náhodní kolemjdoucí.

Snad každý, kdo je z Brna, zná lokalitu Cejl. Jde o nechalně známé místo plné zastaváren a nepřizpůsobivých občanů. Má všechny atributy vyloučené lokality, které jsou výborně popsány a zmapované v knize BrnoX. *Průvodce brněnským Bronxem* od Kateřiny Šedé.

Možná o to víc byla výzva větší, než kdyby záhon vznikl v poklidnějších a čistších částech Brna. Nestát se lhostejným a slepým k prostředí, ve kterém se pohybují každý den, to bylo jedním z hlavních impulsů k rozhodnutí zlepšit kousek zanedbaného místa. Byla to otázka osobní zkoušky a chuti v ní obstát. Vedle toho byl i fakt, že se člověk stane rodičem a přebírá zodpovědnost za to, v jakém prostředí vychovává své děti. A také proto, že malé

věci se mohou stát v každodenním, všedním životě, velmi důležitými.

Shodou okolností záměr zlepšit vegetační pás podél chodníku o šířce 1,5 m a délce 37 metrů měla i místní organizace komunitního centra Savore Džene. Cílem tohoto komunitního centra je především setkávání aktivních romských zájmových skupin. A tak jsem se po deseti letech bydlení v Brně stala aktivním občanem v lokalitě, kde veřejný prostor je přirozenou součástí obývacího a kuchyňského lidé jsou tu ke svému okolí lhostejní stejně tak jako k reklamě během seriálu.

Nejprve bylo zapotřebí zjistit majitele pozemku, kontaktovat jej a získat souhlas s úpravou, protože původ-

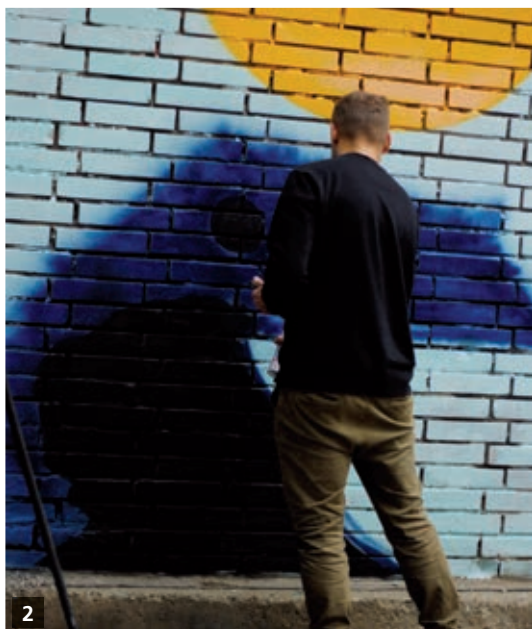
1 Na přípravě záhonu před samotnou výsadbou jsme si dali záležet. Nejprve jsme plochu ručně zryli, pak odplevelili a následně uhrabali

2 Během práce na záhonu probíhala souběžně i grafická úprava zdi, kterou ztvárnil podle svého návrhu brněnský umělec Oliver Heller

3 Zapojilo se neočekávaně mnoho lidí, včetně osmiměsíčního Toníka H.

4 Snímek ukazuje záhon měsíc po realizaci. Na začátku jsme zaznamenali pozitivní jev, kdy dříve silně zanedbanou plochu začala nově uklízet pravidelná četa pracovníků VPP, která v lokalitě odklízí každé ráno odpadky na chodnících

5 Alcea rosea – rostlina, která se na ploše již vyskytovala, ale neměla šanci rozkvést. Naši snahou bylo ji zachránit a takto se nám pár měsíců po realizaci odvděčila. Kvetla celé léto až do října

ním záměrem centra byla pouze graffiti malba na zed' od Olivera Hellera a dočasná instalace květin v nádobách. To jsme nakonec změnili na trvalkovou výsadbu. Celkem jsme vysadili 112 trvalek a okrasných travin a k nim rozvezli čtyři tuny drobného štěrku. Práce na realizaci probíhala během jednoho dne a zúčastnilo se jí několik lidí z komunitního centra, pár květin zasadily děti z místní školy a překvapivě se k nám na chvíli spontánně přidali i někteří kolemjdoucí. Výsadbě předcházelo uklizení plochy od odpadků a psích exkrementů, odplevelení a ruční zrytí.

Práce ve veřejném prostoru je složitá nejen na vyřízení potřebných náležitostí s vlastníkem pozemku před samotnou realizací. Asi nejtěžší je informovat lidi natolik, aby dílo vzali za své a neničili ho. Někteří jsou vděční za cokoli, co zlepšuje stávající špatný stav, jiní jsou okamžitě připraveni vám po těžké práci říct, jak vaše snaha přijde vniveč, protože jste ve špatné lokalitě. Je to na nás, jaké prostředí chceme – zda chceme prostor čistý a kultivovaný, nebo špinavý a smradlavý. Ten ale neinspičuje a naopak jen utvrzuje v letargii a ignoraci. Vždycky budu vděčná za lidi, kteří to mají podobně a jsou ochotni měnit své bezprostřední okolí k lepšímu bez ohledu na předsudky některých lidí.

Záhon jsme založili v dubnu 2019, během léta jsme provedli několikrát odplevelení, zalití a dosazení trvalek, které zničilo hlavně psí značkování. Venčení psů v záhonu způsobuje v současnosti asi největší problém. Při údržbě záhonu provádíme i sběr odpadků, zatím nás neodradil ani poslední sběr, kdy jsme vedle rozbitého deštníku a mnoha obalů od ledasčeho našli i odložený vysavač. Nyní je záhon připraven na zimu a my jsme zvědaví na to, jaké odložené věci na nás budou čekat, až budeme na jaře stříhat suché stonky.

Resumé

Collaboration in the street

In April 2019 the first community planting was established on the Bratislavská street in the Cejl district of Brno. It was established over one day and the work was done by several people from the local community, a street artist, and random passers-by. The total of 112 perennials and ornamental grasses were planted and mulched with four tonnes of fine gravel. All the works were completed within a single day. ■

Více než polovina Čechů se cítí ohrožena nedostatkem vody

Češi přisuzují klimatickým změnám a jevům spojeným s životním prostředím překvapivě velkou důležitost. 8 z 10 lidí považuje klimatické změny za závažné a více než polovina dotázaných se změnami klimatu cítí osobně ohrožena. Největší obavy pak mají z nedostatku vody. Tento problém označilo za velmi vážný 73 % osob a 57 % z nich cítí přímé dopady na jejich život. Vyplývá to ze studie společnosti Skanska a Asociace pro vodu ČR, kterou zpracovala agentura STEM/MARK v létě 2019 na vzorku 1010 osob.

Řešení klimatických změn bylo hlavním tématem zářijového summitu OSN v New Yorku a jeho výsledkem byla dohoda o získání uhlíkové neutrality do roku 2050. Postoje Čechů v otázce environmentálních problémů světa pak nasvědčují tomu, že je pro ně téma důležité.

Za nejpálčivější problém považují lidé nedostatek vody. 9 z 10 respondentů jej označilo jako velmi nebo poměrně závažný problém. 57 % osob se pak cítí nedostatkem vody přímo ohroženo. Největší obavy mají v tomto smyslu lidé nad 60 let a obyvatelé obcí s méně než 1000 obyvateli.

Klimatickou změnu jako takovou považuje za alarmující 8 z 10 Čechů a více než polovina dotázaných se změnami klimatu cítí osobně ohrožena.

Splachování šedou vodou

Nedostatek vody trápí v letních měsících Česko posledních několik let a tématu vody se dostává stále více pozornosti. Klesající zásoby vody jsou trendem, na který bude muset česká společnost reagovat změnami ve svém

chování. Průměrný Čech dnes spotřebuje okolo 90 litrů pitné vody denně. Téměř polovina této vody padne na osobní hygienu, celá čtvrtina vody se v domácnostech prosplachuje. Zbytek pak zahrnují ostatní položky jako např. vaření, pití, mytí nádobí, zalévání, úklid atp.

Přitom existují již dnes řešení, která významně snižují náročnost na spotřebu pitné vody. Příkladem je bytový dům Botanica K v pražských Jinonicích, jehož rezidenti si s vodou lámat hlavu tolik nemusí. Jejich dům je totiž vybaven systémem pro hospodaření s šedou vodou, kdy voda z koupelen, van a sprch neodtéká do kanalizace, ale do speciální technické místnosti, kde dochází k její přečištění – chemickým, technickým i biologickým způsobem. Takto přečištěná voda se pak vrací zpět to oběhu pro účel splachování toalet. A pokud by šedé vody nebyl dostatek, je systém připraven čerpat vodu dešťovou či pitnou. Kromě finanční úspory tak obyvatelé domu získávají výhodu částečné nezávislosti.

Takové řešení je však na českém trhu zatím ojedinělé. Bytový dům Botanica K, který navrhla a postavila společnost Skanska, je totiž prvním bytovým domem v Česku, kde se takový systém začal používat. Po úspěšné realizaci připravuje investor další rezidenční projekty s využitím šedé vody – první z nich, libeňský projekt Čertův vršek, je aktuálně v nabídce společnosti.

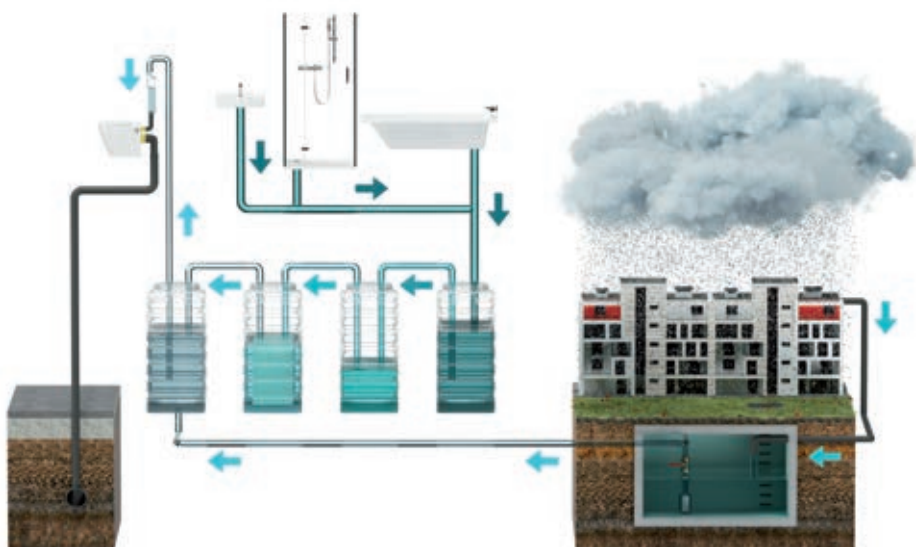
Šetřit vodu lze i jinak

Výše zmiňovaná studie dále ukázala, že české domácnosti využívají i velmi jednoduchá, avšak efektivní opatření využitelná prakticky v jakékoli domácnosti.

Prvním a také finančně nejméně náročným krokem by měl být výběr vhodného typu úsporné sprchové hlavice a umyvadlové baterie, pořízení perlátorů a duálního systému splachování. Snižit spotřebu vody pomůže také například myčka na nádobí.

Pokud vlastníte zahradu, pak sběr dešťové vody patří mezi ta řešení, která by vás měla zajímat. Nasbíranou dešťovou vodu využijete při zavlažování vaší zahrady a třeba i rostlin uvnitř domu. Sbírat dešťovou vodu lze i do nádob na balkónech či terasách.

Zachycení systému šedé vody
v projektu Botanica K
Autor Skanska Reality

Tree Parker

Tvorba kořenového prostoru v urbanizovaném prostředí

Systém TreeParker zásadním způsobem zlepšuje podmínky pro optimální růst stromů v městském (pro stromy většinou nepřátelském) prostředí, tím, že jim poskytuje volný prokořenitelný prostor, aniž by došlo současně k omezení využití plochy v bezprostřední blízkosti stromu.

Systém má rovněž velkou kapacitu pro zadržování přebytečné dešťové vody – vytváří funkční vodní zásobárnu.

Modulární design je flexibilní a je ideální pro téměř všechny aplikace, protože rámy se dají vzájemně spojit do různých tvarů, případně se dají použít i samostatně.

Kde lze systém použít?

- uliční stromořadí
- parkoviště
- náměstí
- cyklostezky
- parky
- střešní zahrady
- nad parkovacími domy

Vlastnosti

- snadná instalace i reinstalace (nízké náklady na pracovní sílu)
- malá ztráta prostoru (8 %) a velký zisk využitelného prostoru (92 %)
- stromy a jejich kořeny mohou růst do plné velikosti.
- velká schopnost absorpce vody pomáhá využít denní srážky (+/- 25 % zadržené vody)
- vysoká dopravní zatížitelnost (splňuje evropské normy)
- vysoká životnost (záruka 100 let)

Rozměry buněk

Výška: variabilní 40 – 150 cm (standard je 40, 80 a 120 cm)
Šířka/délka: 60 x 60 cm
Krycí deska: průměr 50 cm
Dodává se na základě projektu, který je zdarma.

Materiál

Polypropylén (PP) vyztužený skelnými vlákny, 100 % recyklovatelný

ARBORISTICKÁ OBCHODNÍ s.r.o.
Ing. Jiří Borský – jednatel
Přehýšov 57, 330 23 Nýřany
Tel.: +420 603 810 050
E-mail: info@arborobchod.cz
www.arborobchod.cz

20
lét s vámi

CASH & CARRY

CASH & CARRY
ADAM
ZAHRADNICKÁ A.S.

Na ploše dvou hektarů
je pro Vás připraven
k okamžitému odběru
široký sortiment rostlin
v kontejnerech
a zákládkách.

www.adamza.cz

289 15 BŘÍSTVÍ, (dálnice D11, exit18)
tel.: 325 516 099, fax: 325 516 098
e-mail: bristvi@adamza.cz

Pečujeme o stromy

Stromové injekce

MIKROINJEKTÁŽE – velice účinná obrana vůči hmyzím škůdcům (klíněnka jírovcová, mšice smrková, dutilka jasanová, zdobnatka lipová) a houbovým onemocněním (grafióza jilmů, chřadnutí jasanů)

MAKROINJEKTÁŽE – výživa a ochrana významných stromů (připravíme speciální směs dle individuálních potřeb stromu – vhodné např. pro památné stromy)

BAOBAB – péče o zeleň s.r.o.

Alšova 5/3 | 252 62 Únětice

tel.: 603 256 754 | e-mail: ruzicka@baobab.cz

www.baobab.cz

ZAHRADNICTVÍ FLOS

- ✓ Velkoobchod s rostlinami
- ✓ Předpěstované živé ploty QuickHedge
- ✓ Kompletace zakázek
- ✓ Rozchodníkové koberce
- ✓ Trvalková školka
- ✓ Substráty a mulčovací kůra
- ✓ Trávníkové koberce
- ✓ Pomocný materiál

+420 220 940 174
info@flos.cz
www.flos.cz

Zahradnictví flos s.r.o.
Zahradní 141, 250 68 Řež u Prahy